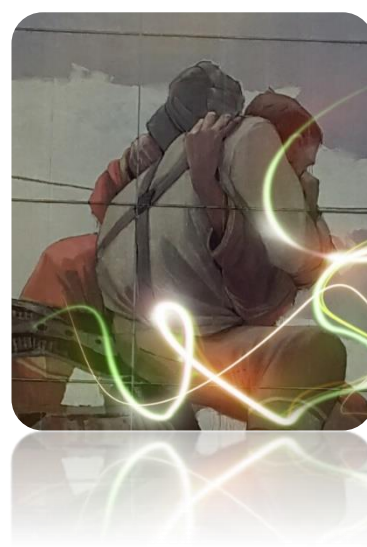
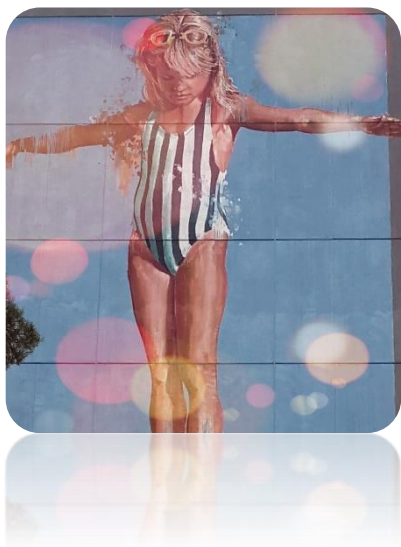

Väriä harmauteen – Kontulankaari 11:n seinämaalaukset asukkaiden kokemina

Kantoluoto Soile

Helsingin yliopisto

Kulttuurien osasto

Kansatiede

Pro gradu -tutkielma

Syksy 2019

Ohjaaja Pia Olsson

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta / Kulttuurien osasto		
Tekijä – Författare – Author Kantoluoto Soile		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Väriä harmauteen – Kontulankaari 11:n seinämaalaukset asukkaiden kokemina		
Oppiaine – Läroämne – Subject Kansatiede		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year 2.9.2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 64
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>UPEA -taidefestivaali on valtakunnallinen julkisen tilan taidetapahtuma. Vuonna 2017 taidetapahtuma keskittyi tuottamaan 21 pysyvää seinämaalausta 13:een suomalaiskaupunkiin. Helsinkiin Kontulankaari 11:een toteutettiin kolme teosta. Kiinnostuin aiheesta nähtyäni näitä hyvinkin taidokkaasti tehtyjä teoksia ja mietin, miten paljon suuret seinämaalaukset muuttavat kaupunkiympäristöä ja miten ennen niin tavallisesta katunäkymästä tulee uudella tavalla kiinnostava. Tutkimuksessani pohdinkin, minkälaisia vaikutuksia Kontulankaari 11:n seinämaalauksilla on sen asukkaiden arkeen ja voidaanko niillä muuttaa urbaanin lähiöympäristön esteettistä kokemusta positiivisempaan suuntaan.</p> <p>Tutkimukseni on monitieteellistä kaupunkitutkimusta, jossa tutkimusaineisto on koottu etnografisin menetelmin: haastattelemalla, havainnoimalla ja avoimella kyselylomakkeella. Olen haastatellut UPEA-taidefestivaalin taiteellista johtajaa sekä Helsingin kaupungin kulttuurituottajaa. Vapaamuotoisen kyselyn suuntasin Kontulankaari 11:n 288 asunnossa asuviin asukkaisiin. Kyselyssä kartoitin asukkaiden kokemuksia heidän visuaalisesti muuttuneesta kotiympäristöstään: Miten ympäristön muuttuminen on vaikuttanut heidän arkeensa ja heidän asuinpaikan kokemukseensa. Kyselyyn vastasi noin 10% asukkaista.</p> <p>Tutkimukseni teoreettinen näkökulma on fenomenologiassa. Tutkimuksessani hyödynnän ympäristöestetiikan ja ympäristöpsykologian tarjoamia teorioita, joiden kautta esteettisen kokemuksen syntyä, tulkintaa ja arvottamista voidaan analysoida. Tutkimukseni keskiössä on kaupunkilainen ja hänen arjen ympäristökokemuksensa. Näitä kokemuksia analysoin suhteessa tutkittavan ilmiön taustoihin, tavoitteisiin, toteutukseen, tulkintaan ja vaikutuksiin.</p> <p>Kontulankaaren seinämaalausprojektin tarkoituksena oli parantaa alueen imagoa ja lisätä positiivista julkisuutta. Näissä tavoitteissa projekti onnistui hyvin. Asukkaat kokevat, että Kontulankaari 11 on seinämaalausten myötä muuttunut erityisen kiinnostavaksi ja muusta ympäristöstään erottuvaksi paikaksi. Se on saanut paljon positiivista julkisuutta mediassa, ja ihmiset tulevat katsomaan maalauksia myös paikan päälle. Suurin osa vastaajista pitää maalaushanketta onnistuneena ja tarpeellisena. Heidän kokemuksensa on, että maalaukset tuovat aivan erityistä tunnelmaa talojen pihoihin, ja maalausten myötä ympäristö on muuttunut värikkäämmäksi sekä arkea piristävämmäksi.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Kansatiede, kokemus, lähiö, muraali, seinämaalaus, Kontula		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information Tutkimusaineisto on tallennettu Helsingin kaupunginmuseon arkistoon.		

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen taustaa ja tutkimuskysymykset	1
1.2 Tutkimuksen teoreettinen tausta ja keskeiset käsitteet	2
1.3 Aikaisempi tutkimus.....	6
1.4 Aineisto, menetelmä ja tutkimusetiikka	10
2. Seinämaalaukset Kontulaan	18
2.1 Projektin toteutus ja tavoitteet	18
2.2 Taidetta lähimpään	22
3. Uimaritietä, ruokapöytä ja rekkaromua.....	29
3.1 Koti, yhdessä oleminen ja yhdessä tekeminen	29
3.2 Mitä kuvat kertovat?	33
3.3 Jos olisin voinut päättää.....	38
4. Erityisen kiinnostava paikka	42
4.1 Nyt on jotain, mitä katsoa.....	42
4.2 Urbaani elämä	46
4.3 Varjosta valoon.....	49
5. Pohdinta.....	53
Lähdeluettelo	57

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa ja tutkimuskysymykset

UPEA17-taidefestivaali on valtakunnallinen julkisen tilan taidetapahtuma. Vuonna 2017 taidetapahtuma keskittyi tuottamaan 21 pysyvää seinämaalausta kolmeentoista eri suomalaiskaupunkiin.¹ Kiinnostuin aiheesta nähtyäni näitä taiteellisesti hyvinkin taidokkaasti tehtyjä teoksia ja mietin, miten paljon suuret seinämaalaukset muuttavat kaupunkiympäristöä ja miten ennen niin tavallisesta katunäkymästä tulee uudella tavalla kiinnostava. Tutkimuksessani pohdinkin, minkälaisia vaikutuksia seinämaalauksilla on ihmisten arkeen ja voidaanko niillä muuttaa urbaanin lähiöympäristön esteettistä kokemusta positiivisempaan suuntaan.

UPEA-taidefestivaali järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2016, jolloin Helsinkiin maalattiin kaksi seinämaalausta, näissä projekteissa Helsingin kaupunki ei ollut mukana. UPEA17 projektin myötä Helsinkiin tehtiin kolme seinämaalausta, joiden rahoittamiseen myös Helsingin kaupunki osallistui. Maalaukset tehtiin Helsingin kaupungin omistamiin vuokrataloihin Kontulaan.

Julkiset seinämaalaukset ovat Suomessa varsin uusi ilmiö. Ensimmäiset seinämaalaukset maalattiin Lappeenrantaan 2012.² Helsingissä on suhtauduttu Stop töhryille -projektin vuoksi kielteisesti katutaiteeseen. Projektin tarkoituksena oli julkisen tilan siivoaminen graffiteista, ja konkreettisen puhdistamisen lisäksi projektilla pyrittiin vaikuttamaan myös asenteisiin. Joitakin laillisia seinämaalauksia jopa poistettiin, koska niiden katsottiin rohkaisevan laittomien graffitien maalaamiseen. Helsinkiin pyrittiin luomaan tietynlaista graffitivapaata kaupunkiympäristöä. Projektin loputtua vuonna 2008 päättäjien asenne laillista katutaidetta kohtaan muuttui suopeammaksi.³

¹ <www.upeart.com>. 12.12.2018.

² Karppinen 2016, 2.

³ Mäkinen 2010, 52, 77–78.

Julkinen taide on Ossi Naukkarisen mukaan taidetta museoiden, gallerioiden, kotien ja muiden suljettujen tilojen ulkopuolella. Julkisen taiteen esittämisen tavat vaihtelevat sen mukaan, millaiseen paikkaan ne on tehty.¹ Julkista taidetta tutkineen Sari Karttunen mukaan taideteoksia sijoitetaan julkisille paikoille, koska niiden uskotaan parantavan elämisen laatua, tekevän ympäristöstä ihmisläheisemmän ja tuottavan hyvinvointia.² Kolmen suuren seinämaalauksen toteuttaminen Kontulankaari 11:n talojen päätyseiniin on muuttanut ympäristöä ja talojen visuaalista ilmettä sekä pihojen tunnelmaa. Rosendahl ja Wallin muistuttavat artikkelissaan ”*Kerrostalolähiön kulttuurisen muutoksen kartoitus*”, että lähiöiden asuinympäristön materiaalisia olosuhteita tutkittaessa olisi tärkeää kuulla myös asukkaiden kokemuksia.³ Tässä tutkimuksessa pääpaino onkin juuri asukkaiden kokemuksilla asuinympäristöstään.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

Miten kerrostalojen julkisivuihin tehty suuret seinämaalaukset muuttavat ympäristöä? Miten Kontulankaari 11:n asukkaat ovat kokeneet seinämaalaukset?

Aineistoni muodostuu haastatteluista ja kyselytutkimuksesta sekä muutamasta lehdistä artikkelista. Olen haastatellut UPEA-taidefestivaalin taiteellista johtajaa sekä Helsingin kaupungin kulttuurituottajaa. Kyselyn suuntasin Kontulankaari 11:n 288 asunnossa asuviin asukkaisiin.

1.2 Tutkimuksen teoreettinen tausta ja keskeiset käsitteet

Kokemuksen tutkimuksen teoreettinen tausta

Fenomenologian luoja pidetään Edmund Husserlia, joka erotti mielenilmiöt muista luonnonilmiöistä. Fenomenologia on mielen sisältöjen tai kohteiden tutkimusta ja on kiinnostunut inhimillisten kokemusten tarkasta kuvaamisesta.⁴ Filosofi Maurice Merleau-Ponty kehitti Husserlin käsitysten pohjalta havaitsemisen fenomenologiasta teorian, jonka perusteella kokemuksen eri tasoja tai ulottuvuuksia voidaan käsitteelli-

¹ Naukkarinen 2009, 28.

² Karttunen 2000, 46.

³ Rosendahl & Wallin 2017, 79.

⁴ Vuorinen 1993, 333.

sesti erottaa toisistaan. Merleau-Pontyn mukaan ihmisen olemassaolo ei tarkoita ai-noastaan maailmassa oloa, vaan maailman kanssa olemista. ”*Maailma on olemassa, ihminen sijaitsee siinä ruumiillisesti ja havainto antaa pääsyn ja osallisuuden maailmaan.*”¹

Fenomenologisen psykologian mukaan kokemusta voidaan tarkastella mielen raken-tumisena, jolloin tietoisuus, kielellinen käsitettävyyys, reflektio ja ulkoistaminen ovat kokemuksen rakenteita. Kokemus syntyy, kun ihminen ymmärtää kohteen mielensä kautta. Kokemukset ovat suhteessa keskenään ja muuttuvia.² Taidetta koetaan aistien välityksellä. Aistiärsykkeet synnyttävät aisti- tai tunnevaikutelman, joka on kokemus. Esteettinen kokemus perustuu aistien ja mielikuvituksen synnyttämään mielihyvän kokemukseen, joka ilmenee kokijan tietoisuudessa, minkä jälkeen kokemusta voi eri-tellä kokemuseräisen tiedon pohjalta.³ Psykologi Juha Perttula pitää kokemusta ta-juavan subjektin ja kohteen välisenä suhteena, jossa subjekti ja objekti liitetään koko-naisuudeksi. Ihmisen elävä sidos arkeen on hänen mukaansa edellytys kokemuk-selle.⁴ Eli filosofian ja psykologian mukaan kokemusta voidaan tutkia, kun tutkittava kertoo kokemuksistaan. Kokemukset rakennetaan näkyviksi kielen avulla ja niitä voidaan tulkita ymmärryksen kautta.

Ympäristöestetiikka on soveltavaa estetiikkaa, jonka teoreettinen perusta on fenome-nologisessa filosofiassa. Ympäristöestetiikassa on kyse ihmisen kyvystä nauttia tai analysoida ympäristön kauneutta ja ymmärtää sen rumuuden syitä. Tärkeää on myös ymmärtää, miten aika vaikuttaa ihmisen esteettiseen kokemukseen ja makuun.⁵ Ym-päristöestetiikan tutkijan Arnold Berleantin mukaan ympäristöestetiikka ei analysoi vain rakennuksia ja paikkoja, vaan sen perimmäisenä kiinnostuksen kohteena ovat olosuhteet ja puitteet, joissa ihmiset kokevat ympäristöään. Ihmisen ja ympäristön välillä on erottamaton side, eli ihminen ja luonto muodostavat erottamattoman koko-naisuuden. Berleantin mukaan kaikilla ympäristön asioilla on esteettinen puolensa ja ne ovat meille olemassa kokemuksen kautta, joten esteettinen ulottuvuus kuuluu kaikkeen ympäristökokemukseen.⁶

¹ Merleau-Ponty 2002, 19, 21.

² Niskanen 2009, 107.

³ Heinonen 2014, 11–12.

⁴ Perttula 2009, 117–119.

⁵ Bonsdorff 2002, 263.

⁶ Berleant 1995, 74–75, 79.

Omassa tutkimuksessani hyödynnän ympäristöestetiikan tarjoamia teorioita, joiden kautta esteettisen kokemuksen syntyä, tulkintaa ja arvottamista voidaan analysoida. Käytän ympäristöestetiikan tutkija Pauline von Bonsdorffin teoreettista mallia, joka jakaa ympäristöesteettisen kokemuksen neljään eri näkökulmaan; aistillisuuteen, herkkyyteen, mielikuvitukseen ja arvottamiseen. Nämä eri näkökulmat menevät esteettisessä kokemuksessa päällekkäin ja limittäin, mutta niiden tarjoamia näkökulmia voi tässä tutkimuksessa mielestäni hyödyntää. Varsinkin aistillisuus ja herkkyys ovat toistensa kanssa päällekkäisiä. Herkkyys on Bonsdorffin mukaan ihmisen kykyä havaita ja tuntea ympäristöstään erilaisia asioita ja yksityiskohtia kuten esimerkiksi tunteita. Aistikkuus on puolestaan hyvin intiimi subjektiivinen kokemus. Aistikkouden kautta kokija erottaa esimerkiksi tunnelmassa tapahtuvia muutoksia. Aistikkuus on ympäristöstä saatavien ärsykkeiden nyanssien tunnistamista. Mielikuvitusta tarvitaan esteettisten kokemusten herättämiseen, varsinkin arkisesta ympäristöstä hyvällä mielikuvituksella ja herkkyydellä voi löytää uusia elämyksiä päivittäin. Arvottaminen on ympäristöesteettisten kokemusten arvioimista, mikä on kaunista, rumaa, sopivaa, harmonista tai itselle mielihyvää tuottavaa. Arvottaminen on yhteydessä kokijan maailmankuvaan, eli pelkkä kohde ei synnytä arviota, vaan kokijan oma tausta, omat opitut katsomisen ja kokemisen tavat, toiveet sekä arvostukset vaikuttavat arvion syntyyn. Sama kohde voi herättää eri ihmisissä hyvin erilaisia arvioita.¹

Ympäristöpsykologia tutkii ihmisen suhdetta ympäristöönsä, ja sen tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan suunnitella ja rakentaa ihmisläheisempiä ympäristöjä. Ihmisen elinympäristö käsittää ympäristöpsykologian mukaan esineet, materiaalit, rakenteet, rakennukset ja kokonaiset rakennetut ympäristöt sekä luonnonympäristöt. Lisäksi siihen kuuluvat ihmisten sosiaalinen ympäristö kuten yhteisöt, kulttuuriset merkitykset ja kieli. Ympäristöpsykologinen tutkimus on useiden tieteiden välistä tutkimusta, jonka tavoitteena on kattaa ympäristön kehittämisen kaikki tasot.² Tässä tutkimuksessani hyödynnän ympäristöpsykologian teorioita hyvästä asuinympäristöstä. Tarkastelen, miksi ympäristöä kannattaa kehittää ja muuttaa asukkaita piirstävämmäksi.

¹ Bonsdorff 1998, 78–89.

² Ks. Aura, & Horelli & Korpela 1997.

Arkkitehti Pauliina Vihinen sanoo: *”Kauneuden katoaminen ympäristöstämme viestii siis toivon hämärtymisestä ja eettisen tajun heikentymisestä.”*¹ Ympäristön estetiikka ja ihmisen hyvinvointi ovat sidoksissa toisiinsa, mutta se, miten esimerkiksi ympäristön esteettinen kokeminen vaikuttaa hyvinvointiin, on vielä epäselvää. Monet filosofit pitävät esteettistä elämystä emootiona, jota kulttuuri määrittää. Ympäristöstä tulevat ärsykkeet muuttuvat aivoissa havainnoiksi. Aivojen toiminta osallistuu esteettisten elämysten syntyyn, mutta yleisesti hyväksyttyä mallia, joka selittäisi myönteisten tunteiden muodostumisen aivoissa ei ole. Yleisesti positiivisten elämysten katsotaan vaikuttavan myönteisesti terveyteen ja negatiivisten elämysten haitallisesti. Aivojen psykosomatiikan ja terveyden tutkija Markku T. Hyypän mukaan esteettiset elämykset luovat uusia ja vahvistavat vanhoja mielikuvia. Mielikuvitus ja mielikuvat ovat tärkeitä työkaluja tutkittaessa taide-elämysten muuttumista terveydeksi. Hyypän mukaan myönteiset elämykset synnyttävät mielihyvää ja aikaan saavat iloa sekä hyvää mieltä. Myönteiset tunteet alentavat verenpainetta, mutta myös hetkellinen surun kokeminen voi synnyttää positiivisia emootioita. Viihtyisän ympäristön merkitystä potilaiden kuntoutumisessa on jonkin verran tutkittu ja todettu, että kaunis ympäristö ja luonto voivat edesauttaa paranemista.²

Paikka ja tila

Paikan ja tilan määrittäminen jakaa tutkijoiden ja filosofien käsityksiä. Käsitys sosiaalisesta tilasta on lähtöisin ranskalaiselta filosofilta Henri Lefebvreltä. Hänen mukaansa tila on monimutkainen yhteiskunnallinen ilmiö, joka on kietoutunut sosiaaliin suhteisiin ja on näiden suhteiden tuottama ja niitä määrittävä. Tila ei ole pysyvä vaan muuttuva ja abstrakti, ja se jäsentää ihmisten arkea ja tuottaa merkityksiä.³ Taidehistorioitsija Kirsi Saarikankaan mukaan *”rakennettu tila on analysoitavissa merkityksiä muodostavana järjestelmänä, joka jäsentää inhimillistä todellisuutta sekä tuottaa ja ylläpitää käsityksiä, tapoja ja tottumuksia.”*⁴ Merleau-Pontylle tiloja on

¹ Vihinen 2005, 21.

² Hyypä & Liikanen 2005, 50, 56-59, 62-64, 113.

³ Lefebvre 1992, 103.

⁴ Saarikangas 2002, 54.

olemassa yhtä monta, kuin on olemassa elettyjä kokemuksiakin, jolloin rajattuun fyysiseen tilaan sisältyy lukemattomia koettuja tiloja. Hänen mukaansa tila tulee merkitykselliseksi vain elämisen kautta.¹

Toisten tutkijoiden mukaan tila on fyysinen ja paikka on abstrakti. Arkkitehti Lehtovuoren mukaan kokemukset ja tunteet tekevät paikan ja erottavat sen tilasta. Paikka on aina yksittäisen ihmisen kokemus. Arkkitehti Anne Stenros esittää väitöskirjassaan *”Kesto ja järjestys”*, että tila- tai kaupunkikokemus on ajassa muuttuva, aktivoituneiden paikkojen muodostama systeemi tai merkityskollaasi. Hänen mukaansa paikkaan kiinnittyy huomio ja siksi se alkaa erottua ympäristöstään ja saa merkityksiä.² Tutkija Tiina-Riitta Lappi pohtii omassa väitöskirjassaan *”Neuvottelu tilan tulkinnoista”* tilan ja paikan välistä suhdetta ja kyseenalaistaa niiden erottelun tarpeellisuuden. Hänen mielestään tilan ja paikan suhdetta voi tarkastella aina suhteessa kulloiseenkin tutkimusongelmaan sekä näkökulmaan ja miettiä, millaisessa roolissa paikka- tai tilakäsitys tutkimuksessa on.³ Tässä tutkimuksessani ymmärrän paikan kokemuksen rakentamana paikkana ja tilan ymmärrän fyysiseksi paikaksi.

1.3 Aikaisempi tutkimus

Kansatieteellinen kaupunkitutkimus alkoi 1960-luvulla, jolloin näkökulmana oli maaseudun elämäntapojen jatkuvuus ja muuttuminen kaupunkiympäristössä. Tutkimusten aineistoina olivat entiset maalaiset kaupungeissa. Kaupunkeja tutkittiin myös kokonaisina systeemeinä, joissa lähtökohtana oli kuvata kansankulttuuria kokonaisuutena. 1970-luvun lopulla tapahtui näkökulman muutos, jolloin kansankulttuurin kartoittamisesta siirryttiin laaja-alaisempaan arkielämän tarkasteluun. Tutkimusten keskiöön nostettiin ihminen eikä enää vain aineellinen ympäristö, ja painopiste kohdistui ihmisten tapaan olla, ajatella ja toimia.⁴

Uudelle kansatieteelliselle kaupunkitutkimukselle on ominaista, että ihmisten omat arjen tulkinnat nostetaan esille ja tarkastellaan niitä suhteessa aikaan ja tilaan. Uuden kaupunkietnologian yhtenä tehtävänä tulisi olla yhteiskuntakriittisen tai yhteiskunta-

¹ Merleau-Ponty 1945, 173, 337.

² Stenros 1992, 143, 235.

³ Lappi 2007, 41, 42.

⁴ Lappi 2007, 67–70.

analyttisen tutkimuksen tuottaminen, jossa tutkimuskohteita tarkasteltaisiin suhteessa laajempiin yhteiskunnallisiin prosesseihin ja ilmiöihin.¹ Nykyisin kansatieteessä kaupunkiympäristö halutaan nähdään inhimillisen toiminnan kenttänä ja merkityksellisten kokemusten monimuotoisena ympäristönä, jossa keskeistä ovat kokemuksellisuus ja yksilölliset tulkinnat.² Tiina-Riitta Lappi kirjoittaa: *”Kaupunkietnologian tehtävänä on nostaa näkyvän kaupunkikulttuurin rinnalle tutkimuskohteeksi myös kulttuurin näkymättömät piirteet: merkitykset, käsitykset, mielikuvat ja ideat kaupungista. Esimerkiksi juuri mielikuvat ohjaavat suuressa määrin ihmisten toimintaa, jota ei voida ymmärtää selvittämättä, millaisia nämä mielikuvat ovat ja miten ne syntyvät.”*³

Oma tutkimukseni on monitieteellistä kaupunkitutkimusta, jossa tutkimusaineisto on koottu etnografisin menetelmin; haastattelemalla, havainnoimalla ja avoimella kyselylomakkeella. Tutkimukseni keskiössä on kaupunkilainen ja hänen arjen ympäristökokemuksensa. Näitä kokemuksia analysoin suhteessa tutkittavan ilmiön taustoihin, tavoitteisiin, toteutukseen, tulkintaan ja vaikutuksiin eli suhteessa laajempaan kulttuuriseen ja ajalliseen kontekstiin. Tutkimukseni teoreettinen pohja on monitieteellinen ja antaa näin laajan sekä moniulotteisen näkökulman analyysiin. Tutkimukseni on myös soveltavaa kulttuurintutkimusta. Tutkimuksessani tarkastellaan kaupunkilaisten arkea, arvoja, asenteita, kokemuksia ja analysoidaan näiden merkityksiä sekä rakentumisen tapoja. Soveltavan kulttuurintutkimuksen tavoitteena on tuottaa konkreettisia ratkaisuja arjen ongelmiin tuottamalla tieto yhteiskunnallisista ja kulttuurisista käytännöistä.⁴ Tutkimukseni on perustutkimusta, eikä sitä ole tilattu sovellettavaksi, mutta mielestäni tutkimustuloksiani voidaan soveltaa vastaavissa hankkeissa tulevaisuudessa.

Katson, että kansatieteellisessä kaupunkitutkimuksen kentässä tutkimukseni sijoittuu yhteiskuntaetnologisen kaupunkitutkimuksen kentälle, sillä yhteiskuntaetnologinen kaupunkitutkimus on monitieteellistä ja siinä kokemuksista kertomalla tuotetaan yksilöiden elämälle ja tapahtumille tulkintoja ja jäsenyyksiä. Yhteiskuntaetnologisen tutkimuksen tärkein arvo on tuoda esiin kokemuksellista ja vaiettuakin tietoa sekä

¹ Lappi 2007, 70–72.

² Lento & Olsson 2013, 9.

³ Lappi 2007, 74.

⁴ Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 7–14.

näin tarjota virallisen tiedon rinnalle inhimillinen, kulttuurinen ja kokonaisvaltainen näkökulma.¹ Tässä tutkimuksessa keskiössä ovat kaupunkilaisten yksilölliset kokemukset, käsitykset, ideat ja mielikuvat ympäristöstään.

Kansatieteellinen kaupunkitutkimus 2000-luvulla on kiinnostunut ihmisen ja ympäristön välisestä suhteesta. Muistitietoon nojaavissa tutkimuksissa kaupunkiympäristöä lähestytään subjektiivisten muistojen kautta. Esimerkiksi Laura Ekholmin pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan jälleenrakennusajan Helsinkiä lapsuuden muistojen kautta.² Tiina-Riitta Lapin väitöskirjatutkimus *”Neuvottelu tilan tulkinnoista. Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyväske- läläisissä kaupunkipuhunnoissa”* tarkastelee ihmisen ja hänen ympäristönsä välistä suhdetta kaupunkipuhunnoissa tuotettujen käsitysten ja tulkintojen kautta.³ Noora Virtasen pro gradu -tutkielma *”Metsä, meri ja metro – Herttoniemen tilallisuus ja muuttuvuus asukkaiden elämäkerronnan kudelmassa”* käsittelee kaupunkilaisten käsitysten kautta heidän suhdetta ympäristöönsä. Virtanen hyödyntää tutkimukses- saan muistelun ja narratiivisen tutkimuksen teorioita. Virtasen tutkimus edustaa myös kansatieteellistä lähiötutkimusta.⁴

Kansatieteessä fenomenologista tutkimusta edustaa Miia-Leena Tiilin väitöskirja *”Ammatillisuuden ankkuripaikat”*. Siinä Tiili määrittelee teoriakseen fenomenologi- sen kulttuurianalyysin, jonka kautta hän tarkastelee merivartioammattilaisten kulttuu- rista tietoa ja sen rakentumista arjen käytännöissä kehollisesti, toiminnallisesti ja ko- kemuksellisesti.⁵ Ruotsalaisessa etnologiassa ihmisen ja kaupunkiympäristön välistä suhdetta on tutkinut muun muassa Klas Ramberg. Hänen tutkimuksessaan *”Konts- ruktionen av framtidens stad”* läpikäydään vuosien 1989–2003 aikana järjestettyjä kaupunkisuunnittelun arkkitehtuurikilpailuja ja selvitetään, millaiset arvot ohjaavat ja vaikuttavat kaupunkisuunnittelussa. Tutkimus osoittaa, että poliittisilla ja taloudelli- sillä arvoilla on suuri merkitys tuomariston päätöksissä, kun taas ihmiset ja kaupun- kielämä jäävät kilpailuehdotuksia arvioitaessa vähemmälle huomiolle. Ramberg ko-

¹ Fingerroos & Lillbroända-Annala & Koskihaara & Lundgren 2017, 16–19.

² Ekholm 2017.

³ Lappi 2007.

⁴ Virtanen 2017.

⁵ Tiili 2016.

rostaakin, että etnografisen kaupunkitutkimuksen kautta voidaan kaupunkisuunnitteluun tuoda ihmisläheisiä arvoja poliittisten, arkkitehtonisten ja taloudellisten arvojen rinnalle.¹

1970-luvulla Elämäntapa-tutkimushanke aloitti suomalaisen lähiötutkimuksen. Aluksi lähiötutkimus keskittyi lähiöasukkaiden elämäntapaan; siihen, kuinka uuteen lähiöön muuttaneiden ihmisten elämäntapa muuttuu. Tutkimus oli luonteeltaan antropologista uteliaisuutta lähiöasumista kohtaan. Lähiötutkimuksen toisessa aallossa keskityttiin lähiöiden ongelmiin ja segregatioon. Nykyisessä lähiötutkimuksessa lähiöt nähdään konstruktioina, esimerkiksi sosiaalisista ja yksilöllisistä ainutkertaisista kokemuksista rakentuvina paikkoina.² Valtiotieteellisessä tiedekunnassa on 2000-luvulla tehty monta tutkimusta lähiöissä asuvista ihmisistä ja heidän suhteestaan ympäristöön. Tutkimusten kiinnostusten kohteena ovat olleet lähiöiden leimaantumisen vaikutukset niiden asukkaisiin, ja millaisia mielikuvia lähiöasumiseen ja lähiöihin liitetään. Lähiöiden perusparannus- ja korjaushankkeita on myös tutkittu asukasnäkökulmasta käsin.³ Näiden tutkimusten tulokset tarjoavat hyvän vertailuaineiston omalle tutkimukselleni.

Seinämaalausten osalta lähimpänä omaa tutkimustani on Katariina Karppisen pro gradu -tutkielma *”Julkinen taide kaupunkimaisemassa. Seinämaalausten merkitykset Lappeenrannassa ja Porissa”*. Karppisen tutkimuksen tarkoituksena on analysoida kaupunkimaiseman merkitystasoja seinämaalausten avulla ikonografista menetelmää käyttäen. Tutkimuksessa huomioidaan myös seinämaalausten taustalla vaikuttavia kulttuurisia näkökulmia.⁴ Julkisen taiteen hankintoja yhteiskunnallisena prosessina ja vallankäytön muotona tarkastellaan Laura Uimosen väitöskirjassa *”Taidetta suunniteltuun. Taidehankkeet ja taidetoiveet suomalaisessa kaupunkisuunnittelussa”*. Tutkimuksessaan hän tarkastelee niitä sosiaalisia käytäntöjä, joiden pohjalta julkista taidetta tuotetaan suomalaisiin kaupunkeihin kaupunkisuunnittelun rinnalla.⁵ Julkisen taiteen asemaa kaupunkikuvassa on tutkinut myös Anne Rysti pro gradu -tutkielmas-

¹ Ramberg 2012.

² Roivainen 1998, 13–21.

³ Alamiykkö 2005; Mattila 1999; Hyötyläinen 2013.

⁴ Karppinen 2016.

⁵ Uimonen 2010.

saan ”*Julkisen taiteen asema kaupunkikuvassa*”. Hänen tutkimuksensa käsittelee taiteensosiologisesta näkökulmasta kaupunkiympäristössä olevaa julkista taidetta. Hänen mukaansa taiteen tuottaminen ja kuluttaminen ovat sidoksissa yhteiskunnallisiin konteksteihin, ja näin julkinen taide on aina yhteiskunnallinen prosessi.¹

1.4 Aineisto, menetelmä ja tutkimusetiikka

Tutkimusaineistoni koostuu Kontulankaari 11:n asukkaille tekemästani vapaamuotoisesta kyselystä, Upea Art taiteellisen johtajan Jorgos Faraniksen ja Helsingin kaupungin kulttuurituottajan Sampo Laurikaisen haastatteluista, muutamasta lehtiartikkelista sekä omista havainnoistani. Kyselytutkimuksen tein 13.8–16.9.2018 välisenä aikana. Päädyin vapaamuotoiseen kyselyyn, koska Kontulankaaren taloissa asuu paljon ihmisiä. Jokaiseen asuntoon jaettu pyyntö osallistua tutkimukseen mahdollisti kaikkien asukkaiden mukaan pääsyn. Jaoin kyselylomakkeen (liite 1) Kontulankaaren 288 asuntoon ja jokaisen rapun ala-aulaan laitoin palautuslaatikon. Sain vastauksia takaisin 32 kappaletta, joista tutkimukseen hyväksyin 27 vastausta. Neljään papeeriin oli täytetty vain vastaajan yhteystiedot ja Helsingin kaupunginmuseon arkistointisuostumuslomake, mutta muuta tekstiä vastauspapereissa ei ollut. Yksi vastauksista koski ihan muuta asiaa kuin maalauksia. Yhden rapun palautuslaatikko oli kadonnut jossain vaiheessa. On mahdollista, että laatikon mukana katosi myös vastauskuoria. Kaikissa muissa kahdeksassa laatikossa oli vastauksia, joten vastaajia oli kaikista taloista. Vastausten pituus vaihteli muutamasta kommentista puolentoista sivun mittaisiin pohdintoihin. Nuorin vastaajista oli 16-vuotias ja vanhin 82-vuotias. Naisia vastaajista oli 19 ja miehiä 5, kolme vastaajaa ei halunnut antaa henkilötietoja. Yksi vastaajista oli tutkimushetkellä asunut Kontulankaassa vasta muutaman kuukauden, suurin osa vastaajista oli asunut siellä yli 5 vuotta ja muutamat yli 30 vuotta.

Kyselylomakkeen alussa kerroin, että tutkimuksellani haluan selvittää, miten ympäristön muutokset vaikuttavat paikan kokemukseen ja minkälainen merkitys arjen ympäristön esteettisyydellä on hyvinvointiin. Kerroin, että olen kiinnostunut kuulemaan asukkaiden ajatuksia ja kokemuksia seinämaalauksista: Miten seinämaalaukset ovat muuttaneet heidän ympäristöään, millaisia vaikutuksia maalauksilla on ollut hei-

¹ Rysti 2015.

dän arkeensa ja, jos he olisivat itse saaneet vaikuttaa maalausten sisältöön, niin millaisia aiheita he olisivat halunneet niissä käsiteltävän. Lomakkeeseen laiton myös muutamia kysymysehdotelmia siitä, millaisista eri näkökulmista aihetta voi lähestyä, samalla korostin myös toivetta vapaamuotoisista vastauksista. Kyselylomakkeen kysymykset kuitenkin ohjasivat suhteellisen paljon vastauksia. Jotkut vastaajat olivat numeroineet kyselylomakkeen apukysymykset ja vastauspaperilla vastasivat näistä tarkasti jokaiseen. Osa vastaajista vastasi vain joihinkin kysymyksiin, ja yksi vastaajista oli kirjoittanut vastauksensa kyselylomakkeen kysymysten viereen ja sivun marginaaleihin. Osa vastaajista pohti aihetta aivan vapaasti omista lähtökohdista käsin. Vaikka kyselylomakkeeni apukysymykset ohjasivat näin suuressa määrin vastauksia, niin mielestäni ne olivat tarpeellisia, koska kysely ilman apukysymyksiä tuskin olisi tuottanut näin montaa vastausta.

Kansatieteellisiä kyselyillä on pitkät perinteet ja niitä ovat toteuttaneet eri arkistot ja museot. Kyselyillä on pyritty saamaan mahdollisimman laaja vastaajajoukko. Kansatieteilijät ovat perinteisesti olleet kiinnostuneita kulttuurin aineellisista ja sosiaalisista ilmiöistä sekä kokemuksista. Kyselyiden kysymykset heijastavat tutkijan omia oletuksia tutkittavasta kohteesta, ja kyselyn laatijalla on suuri vaikutus aineiston muodostumisen sisältöön. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleensäkin aineiston muodostumiseen vaikuttaa se, mitä tutkimuslomakkeessa kysytään. Kvalitatiivisessa tutkimusprosessissa tutkijan tulisi johdattaa tutkittavat kertomaan kokemuksistaan valitusta aihepiiristä, mutta välttää liian spesifisten ohjeiden antamista.¹ Oma kyselyni ei vastaa perinteistä kansatieteellistä kyselyä, koska kysely on suunnattu hyvin suppealle joukolle, ja kyselyn aihe on ympäristöesteettinen. Omat käsitykseni siitä, miten taideteoksia lähestytään ja millaiset tutkimuskysymykset olen tutkielmaani laatinut, ovat vaikuttaneet apukysymysteni muotoutumiseen. Kyselyn tarkoituksena oli kuitenkin tuoda esiin tavallisten ihmisten arjen kokemuksia mahdollisimman laajasti ja saada asukkaat pohtimaan seinämaalausten merkityksiä arjessa.

¹ Pyörälä 1995, 17; Korkiakangas & Olsson & Ruotsala & Åström 2016, 14–15; Perttula 1995, 41–44; Ks. myös Hakamies 2016.

Tutkimukseni on käytännönläheistä etnografiaa ja pyrkii tavoittamaan ihmisten arjen kokemuksia, selittämään ja ymmärtämään elämään liittyviä ilmiöitä. Se ei pyri tyhjentävästi selittämään ilmiöitä, vaan suhteuttamaan ne aikaan, paikkaan ja sosiaaliseen kontekstiin.¹

Jaoin jokaiseen huoneistoon yhden tutkimuskuoren, mutta useimmissa asunnoissa asuu enemmän kuin yksi henkilö. Suurin osa vastauksista on kirjoitettu minä-muotoon ja selkeästi näkee, että vastaajia on yksi. Kolmesta vastauksesta tulee esille, että asunnossa asuu perhe ja yksi perheenjäsenistä on vastannut kyselyyn. Muutamissa vastauskohdissa on vastaaja käyttänyt me-muotoa, eli tulkitsen vastauksen olevan koko perheen mielipide. Tutkimukseeni vastasi alle 10% talojen asukkaista. Prosentuaalisesti määrä on pieni ja tutkimukseni tulokset eivät näin ollen ole yleistettävissä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto yleensäkin antaa siivun kaltaisen kiinnostavan kuvauksen aiheestaan. Siivu on kohderyhmä, eli tässä tapauksessa Kontulankaari 11:n asukkaat, joiden kokemuksista tutkimukseni analysoi aiheensa mukaisesti kiinnostavia piirteitä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistot ovat usein pieniä, koska kokemuksiin pohjautuvan aineiston analysoiminen on työlästä, ja päämääränä onkin sanoa vähästä paljon. Tutkimukseni luotettavuutta saa parannettua vertaamalla sen tuloksia muihin samankaltaisista aiheista tehtyihin tutkimuksiin.²

Kansatieteellisten kyselyiden motiivi on jo kauan ollut kartoittaa menneen elämän tapahtumia, mutta parhaimmillaan kyselyt palvelevat sekä tutkijaa että vastaajia, kun ne keskittyvät tuottamaan aineistoa ajankohtaisista ilmiöistä.³ Ajankohtaisuus on varmasti ollut tärkein tekijä, miksi Kontulankaaren asukkaat ovat vastanneet kyselyyni. Aineistoni keruun aikoihin seinämaalaukset olivat noin vuoden vanhoja. Vuoden aikana asukkaat olivat ehtineet tutustua maalauksiin, kerätä kokemuksia ja muodostaa niistä mielipiteitä. Seinämaalaukset olivat kuitenkin yhä huomiota herättäviä ja niissä oli vielä uutuudenviehätystä. Vastaajat kokivat myös aiheen itselleen tärkeäksi niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä. Kontulankaaren asukkailla ei ollut mahdollisuutta kertoa mielipiteitään maalausprojektin aikana ja ajattelen, että tärkein syy vastata kyselyyni, oli halu kertoa omia mielipiteitä ja kokemuksia.⁴ Vastaajista

¹ Korkiakangas et al. 2016, 15; Jouhki & Steel 2016, 15; Hämeenaho et al. 2014, 21–27.

² Pyörälä 1995, 13–20.

³ Korkiakangas et al. 2016, 18.

⁴ Olsson 2016, 162–166.

suurin osa oli naisia. En tiedä, asuuko Kontulankaaren taloissa enemmän naisia kuin miehiä vai innostiko aihe enemmän naisvastaajia. Vastaajia oli kaikista ikäryhmistä, vähän yli puolet vastaajista (17 kpl) oli yli 50 vuotiaita.

Vapaamuotoisen kyselyn täyttäminen vaatii aikaa ja miettimistä, mitä ja miten aiheesta kirjoittaa. Kansaneläkelaitoksen tekemän tutkimuksen mukaan postin kautta jaettavien kyselyiden vastausprosentti oli laskenut huomattavasti viimeisten vuosien aikana. Syyksi arvioitiin, että paperinen kyselylomake voi olla tänä päivänä monelle vieras ja hankala täyttää.¹ Luulen, että tässäkin tutkimuksessa avoin paperinen kyselylomake vaikutti vähäiseen vastausprosenttiin.

Sinikka Vakimo pohtii artikkelissaan ”*Periaatteista eettiseen toimijuuteen – tutkimusetiikka kulttuurintutkimuksessa*”, millaisia eettisiä kysymyksiä ja arvoja kulttuuritutkijan tulisi pohtia tutkimusta tehdessään. Hän korostaa sitä, että eettiset periaatteet muuttuvat aina ajan myötä, ja mitään yksityiskohtaisia ohjeita ei voi laatia, vaan jokaisen tutkijan tulee koko tutkimusprosessin ajan pohtia tutkimuksen eettisiä kysymyksiä.² Hän kirjoittaa, että ”*tutkimuseettinen toimijuus rakentuukin viime kädessä pyrkimyksenä toimia oikein eettisten periaatteiden pohjalta. Herkkyys havaita tutkimuseettisiä ongelmakohtia tutkimuksen eri vaiheissa suunnittelusta tutkimuksen julkaisemiseen ja tutkimusaineistojen taltiointiin sekä jälkikäyttöön mielletään pätevän tutkijan hyveeksi.*”³ Tutkimuksen aineiston tuottamisen menetelmät ja metodologia vaikuttavat siihen, millaisia eettisiä pohdintoja tutkija joutuu tekemään. Kulttuuritutkimuksessa, jossa aineisto kerätään esimerkiksi kirjoituspyynnöllä, tutkimuseettiset tarkastelupisteet ovat Vakimon mukaan enimmäkseen aineiston keruun suunnitteluvaiheessa, aineistosta tehdyissä tulkinnoissa ja aineiston tallentamiseen liittyvissä kysymyksissä.⁴

Omassa tutkimuksessani tärkein aineistoni koostuu kyselyvastausten tuloksista ja haastatteluista. Haastateltaviltani olen kysynyt luvan heidän nimitietojen käyttöön tutkimuksessa ja haastateltavat ovat siihen suostuneet. Haastatteluihin viitatessani käytän haastateltavan nimeä, koska haastateltavat ovat aktiivisesti toimineet tässä projektissa ja antaneet siitä haastatteluja myös julkisesti. Kyselyaineiston kohdalla

¹ <tutkimusblogi.kela.fi>arkisto>. 21.4.2019.

² Vakimo 2010, 82–107.

³ Vakimo 2010, 106.

⁴ Vakimo 2010, 102.

olen myös pyytänyt lupaa nimitietojen käyttöön. Osa vastaajista antoi luvan ja osa ei. Kyselytutkimukseni on tehty hyvin rajatulle alueelle, ja vastaajien tunnistaminen esimerkiksi etunimen perusteella on helppoa, koska monet vastaajista ovat asuneet Kontulankaarella vuosia ja tuntevat varmasti toisensa. Vastaajien anonymiteetin turvaamiseksi olen numeroinut vastaukset ja käytän vastauksiin viitatessani vain numeroa: kyselytutkimuksen vastaus KV 1, 2 ja niin edelleen.

Kadonnut vastauskuorien laatikko on tutkimuseettinen ongelma ja tietosuojaoongelma, jos laatikossa oli tutkimusvastauksia. Kyselyssä kysyttiin vastaajien nimeä, ikää, sukupuolta ja kuinka kauan he olivat Kontulankaarella asuneet. Tietosuojalain pykälässä 31 sanotaan, että tieteellistä tutkimusta varten saa kerätä henkilötietoja, mutta henkilötietoja ei saa paljastua ulkopuolisille.¹ Laiton palautuslaatikot jokaiseen porrashuoneeseen, koska halusin vastauskuorten palauttamisen olevan mahdollisimman helppoa ja vaivatonta. Tämä ikävä tapahtuma olisi ehkä voitu välttää, jos olisin käynyt useammin katsomassa ja tyhjentämässä palautuslaatikoita, tai miettinyt vastauskuorten palautuksen toisella tavalla.

Helsingin kaupunginmuseum on halukas ottamaan aineistoni arkistoonsa ja olen muokannut heidän antamaansa suostumuslomaketta (Liite 2) tutkimukseni tarkoitukseen sopivaksi. Haastattelut ja kaikki vastaukset (23 kpl), joihin on liitetty suostumus Helsingin kaupunginmuseon arkistoon tallentamisesta, tallennetaan sinne, ja vastaukset, joissa tätä suostumusta ei ole (4 kpl), hävitetään tutkimukseni valmistumisen jälkeen.

Haastattelin tutkimukseni aluksi Upeat:n taiteellista johtajaa Jorgos Faranista. Haastattelun tarkoituksena oli kerätä taustatietoja Kontulankaaren maalausprosessin eri vaiheista. Haastattelin Jorgos Faranista kahvila Sävyssä 20.11.2017. Haastattelu kesti noin tunnin. Faranikselta sain myös tiedon, että Helsingin kaupungin puolesta hankkeeseen on osallistunut kulttuurituottaja Sampo Laurikainen. Laurikaista haastattelin 20.09.2018 hänen työpaikallaan. Laurikaisen haastattelun kautta selvitin Helsingin kaupungin osallisuuden prosessiin. Miten juuri Kontulankaaren talot valikoituivat hankkeeseen ja millaisia olivat Helsingin kaupungin tavoitteet ja toiveet maalausten suhteen.

¹ <www.finlex.fi>. Tietosuojalaki 1050/2018 – Ajantasainen lainsäädäntö. 30.5.2019.

Kontulankaaren seinämaalauksista on kirjoitettu paljon paikallislehdissä. Artikkelit ovat olleet pääsääntöisesti aika pinnallisia. Niissä on kerrottu hyvin yleisellä tasolla taiteilijoista ja maalauksista. Olen valinnut tutkimukseni aineistoon muutaman artikkelin: Yksi artikkeleista on Kontulankaassa asuvan asukkaan kirjoittama ja siinä kuvataan hyvin asukkaiden näkökulmasta seinämaalausprojektia. Kaksi muuta lehtiartikkelia perustuvat Faraniksen ja Laurikaisen kommentteihin maalausprojektista. Lehtiartikkeleissa on maalausprojektiin liittyviä näkökulmia, joita ei haastatteluissa tullut esille.

Tutkimusaineistoni tulkinnan metodina käytän lähilukua, koska kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonintressi on pääsääntöisesti ymmärtävä. Analysoin ymmärtävän lähiluvun kautta kokemuksia, joiden kautta vastaajat hahmottavat ympäristöään ja elämäänsä.¹ Jyrki Pöysän mukaan lähilukukäsite hyvin laajasti ymmärrettynä viittaa ymmärtävään ja huolellisesti luetun tekstin tulkintaan. Etnografiassa lähiluku ymmärretään asioiden tai tekstin merkitysten kulttuuristen, sosiaalisten ja ajallisten kontekstien tulkintana. Lähiluvussa tekstianalyysi on avointa ja jatkuvasti täydentyvää. Pöysän mukaan kyse ei ole vain yhdestä metodista vaan ”*suhteellisen vapaasti valittavasta joukosta tekstin tulkinnan kannalta strategisia käsitteitä ja näkökulmia.*”²

Aloitin aineistoni läpikäymisen lukemalla vastaukset läpi useampaan kertaan. Yhden vastauksista sain sähköpostitse ja muut vastaukset ovat käsinkirjoitettuja. Pääasiassa vastaukset on kirjoitettu hyvin selkeällä käsialalla. Muutamien vastausten kohdalla minulla oli vaikeaa saada käsialasta selvää ja näiden vastausten kohdalla turvauduin ulkopuoliseen apuun. Luulen, että onnistuin näidenkin vastausten kohdalla tulkitsemaan ajatukset oikein. Muutamista vastauksista mielestäni heijastui vastaajien yleisnegatiivinen asenne, eli vastaajien omat elämän vaikeudet näkyivät suhtautumisessa myös maalauksiin ja asuinympäristöön. Näiden vastausten kohdalla mietin oman tulkintani oikeutusta ja sitä, miten tuon näitä kokemuksia esille. Ajattelen, että nämäkin vastaukset kertovat todellisista kokemuksista ja ne ovat osa aineistoani. Vakimo kirjoittaa artikkelissaan, että tutkijan tulee tuottaa luotettavaa tietoa tutkimuskohteestaan

¹ Pyörälä 1995, 13.

² Pöysä 2010, 331, 333, 335, 344

hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen.¹ Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimuksen analyysin tulee olla läpinäkyvä, eli tutkimuksesta tulee selvitä se prosessi, jonka kautta tuloksiin on päädytty.

Perttula pohtii artikkelissaan ”*Kokemuksen tutkimuksen luotettavuudesta*”, millaisten ehtojen tulee toteutua, jotta kvalitatiivinen kokemuksen tutkimus olisi luotettava. Hän esittää yhdeksää kriteeriä tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseksi.² Hänen mukaansa tutkimusprosessin tulee olla looginen ja tutkijan on kyettävä perustelemaan valintansa ja tulkintansa. Lukijalla tulisi olla mahdollisuus seurata tutkimusprosessin kulkua. Kvalitatiivinen tutkimus on aina subjektiivista, ja tutkijan on reflektointia omia näkemyksiään koko tutkimusprosessin ajan.³ Kun on kyse ihmisten kokemuksista, niin niiden oikein tulkitsemisessa tutkijalla on suuri vastuu. Jotta oman tutkimuksen analyysiprosessi tulee läpinäkyväksi, olen päättänyt siihen tulokseen, että en esitä vastauksiani tilastollisessa muodossa, koska kysymyksessä on subjektiiviset kokemukset. Sen sijaan annan jokaisen vastaajan kokemuksille mahdollisuuden päästä autenttisenä sitaattina tutkimukseeni, ja näin myös lukijat voivat tehdä omia johtopäätöksiä ja arviointeja tulkinnastani.

Useaan kertaan vastauksia luettuani aloin hahmottamaan, millaisia teemoja vastauksista nousee. Kyselytutkimuksen vastauksista ymmärtävällä lähiluvulla hahmotelin analyysin pääluvut. Vastaukset ovat hyvin eri mittaisia, joten olen analyysissäni esittänyt eri vastaajien samankaltaisia vastauksia peräkkäin. Näin haluan tuoda myös lukijoiden tietoon, millaisten kokemusten pohjalta olen analyysini suorittanut. Olen laittanut lyhyet vastaukset peräkkäin myös siksi, että ne sisällöllisesti liittyvät samaan asiaan, ja niiden erikseen käsittely tuo analyysiin helposti toistoa. Perttula huomauttaa, että fenomenologinen tutkimus on aina rajallinen tapa esittää ihmisen kokemusmaailmaa, koska elämismaailma, jossa ihminen elää arkeaan, on paljon täydempi ja moniulotteisempi kuin tutkimuksen antama käsitys siitä.⁴

Ymmärtävän lähiluvun avulla olen yrittänyt päästä kiinni vastaajien kokemuksiin, niiden taakse ja sisälle. En henkilökohtaisesti tunne vastaajia, enkä ole itse koskaan

¹ Vakimo 2010, 106.

² Ks. Perttula 1995.

³ Perttula 1995, 42–43.

⁴ Perttula 1995, 44.

asunut Kontulassa tai Helsingin kaupungin vuokra-asunnossa. Minulla on oma käsitys Kontulankaaren seinämaaluksista ja Kontulasta. Olen aikaisemmin opiskellut taidehistoriaa, joten oma näkemykseni ja tulkintani teoksista on myös akateemisesti värittynyttä. Oma mielikuvani Kontulasta on julkisuuden värittämä, ja tämän tutkimusprojektin kautta olen tutustunut Kontulaan alueena aivan uudella tavalla. Mielikuvat ovat muuttuneet positiivisemmiksi ympäristön suhteen.

Asukkaiden kokemuksia analysoidessani olen ensin katsonut läpi kaikki ne vastaukset, joissa kerrotaan esimerkiksi maalausten herättämistä tulkinnoista. Olen ryhmitellyt samasta maalauksesta tehdyt tulkinnat samaan kohtaan ja tarkastellut jokaista kokemusta erikseen sekä yleisesti kaikkia yhdessä. Perttula muistuttaa, että kokemuksen empiirisessä tutkimuksessa tutkijan tulee huomioida myös itsensä niin, että hän erottaa omat kokemuksensa suhteessa tutkittaviin, jotta pystyisi ymmärtämään jotain uutta.¹ Olen pitänyt tämän ohjeen mielessäni analyysia tehdessäni. Olen kirjallisuudesta etsinyt teoreettisia perusteluja analyysiin, ja omat näkemykseni olen tuonut selkeästi esille ominani.

¹ Perttula 2009, 135.

2. Seinämaalaukset Kontulaan

2.1 Projektin toteutus ja tavoitteet

Upeart taidefestivaali tuotti ensimmäisenä vuonna 2016 kaksi suurta julkisen tilan taideteosta Helsinkiin, näissä hankkeissa Helsingin kaupunki ei ollut mukana. UPEA 17 taidefestivaalin tuottamiin seinämaalauksiin myös Helsingin Kaupunki osallistui. Seinämaalaukset maalattiin Helsingin kaupungin vuokrataloihin Kontulaan. Siihen, että juuri Kontulankaari 11:n vuokratalot valittiin taidehankkeen kohteeksi, vaikuttivat monet eri tekijät. Yksi oli Helsingin kaupungin Lähiöprojektin¹ tulo rahoittajana hankkeeseen mukaan ja toinen oli Hekan (Helsingin kaupungin asunnot Oy) innostuminen projektista.²

Upeart taidefestivaalin taiteellinen johtaja Jorgos Faranis sanoi, että Hekan mukaan tulo oli luonteva valinta, koska sillä on paljon kiinteistöjä Helsingissä. Maalausprojektiin soveltuvia taloja etsittiin sen perusteella, että maalattavat seinät olisivat mahdollisimman näkyvällä paikalla ja vierekkäin olisi ainakin kaksi seinää.³ Ensin projekti oli tarkoitus toteuttaa Jakomäkeen, jossa on myös Hekan vuokrataloja. Jakomäen taloissa on kuitenkin käytetty sellaista pintamateriaalia, joka ei soveltunut maalaushankkeelle. Kontulankaarella taloja on kolme ja talojen päädyt ovat tielle päin, joten Kontulankaaren talot valikoituvat maalausprojektin kohteeksi oikealaisen sijainnin ja maalattavuutensa vuoksi. Helsingin kaupungin kulttuurituottaja Sampo Laurikainen sanoi, että *”et se on tavallaan niinku semmoinen alue, mikä on vastaanottavainen myöskin. Aina vaaditaan sitäkin, et on vähän vastaanottavainen. Et on jotain kokemusta, hyviä kokemuksia yhteistyöstä. Et täällä on myöskin hyvä talotoimikunta.”*⁴

¹ Lähiöprojekti on Helsingin kaupunginhallituksen käynnistämä projekti vuonna 1996, jonka tavoitteena on edistää Helsingin lähiöiden korjaustoimintaa, estää eri alueiden välisten erojen kasvamista ja lisätä lähiöiden vetovoimaisuutta. Projekti tavoittelee myös asukkaiden yhteisöllisyyden kasvattamista yhteisesti tehtävien projektien myötä. (Ks. Lähiöprojektin toimintaraportti 2017)

² Jorgos Faraniksen haastattelu 20.11.2017; Sampo Laurikaisen haastattelu 20.9.2018.

³ Jorgos Faraniksen haastattelu 20.11.2017.

⁴ Sampo Laurikaisen haastattelu 20.9.2018.

Kun sopivat talot olivat löytyneet, alkoi projektin toteutus. Faranis kertoi projektin hallinasta: *”Siis kun me tehdään tapahtumaa, ni meillä on kauhee haaste tietysti siinä, et kuka menee mihin ja mitä tehdään. Ne on tosi kiireisii nää tyypit (taiteilijat), ja siel on monia asioita, mitä me otetaan huomioon. Ja monille ei käy tietyt seinät, et niitä sitten niiku vatkataan. Et kun yks muuttuu, niin toinen muuttuu, ja sit et kuka menee mihin ja mitä sopii mihin ja pyritään löytämään kaikille hyvät paikat.”*¹ Alun perin oli tarkoituksena, että Kontulaan tehtäisiin yksi iso teos, joka jatkuisi eri seinille. Kontulassa talot ovat kuitenkin limittäin ja kaikkien talojen päädyt eivät näy yhdestä paikasta, joten maalaushankkeessa päädyttiin kolmeen itsenäiseen teokseen.²

Sampo Laurikaisen mukaan Kontulankaaren seinämaalausprojekti on ainoa selkeä taideprojekti, jonka kustannuksiin Helsingin kaupunki on osallistunut. Kaupungin tukemat projektit ovat pääasiassa yhteisöllistä tekemistä tukevia tapahtumia. Tätä projektia lähdettiin kuitenkin tukemaan, koska UPEA16 -kaupunkifestivaalin tuottamista seinämaalauksista oli saatu hyvää palautetta, ja kaupunkifestivaalin kautta Helsinkiin saataisiin kansainvälisesti tunnettujen taiteilijoiden teoksia. Laurikainen sanoi projektin tavoitteista, että *”tän kautta voidaan antaa just uudenlaista identiteettiä niinku sen kautta, että se tulee jonnekin kaupunginosaan. Niin se nostaa sen niinku tavallaan niiden ihmisten fiilistä ja sen kaupunginosan profiilia. Asukkaat voivat tuntea ylpeyttä siitä, että hitsi meillä on tällaiset komeet jutut.”*³

1960-luvulla Helsingissä oli asuntopula, kun työikäistä väestöä muutti kaupunkiin teollisuuden ja kaupan aloilla olleiden työpaikkojen perässä. Itä-Helsingissä oli runsaasti tilaa rakentaa uusia asuntoja ja sinne painottuikin lähiörakentaminen 1960- ja 70-luvuilla. Kontulaan nousi alueen asuntokantaan nähden paljon vuokra-asuntoja, noin 20 % koko asuntotuotannosta. 1960-luvun rakentamisen päämääränä oli tuottaa mahdollisimman paljon asuntoja, eikä rakennusten ulkoarkkitehtuurin esteettisyyteen juurikaan kiinnitetty huomiota.⁴ Helsingin kaupunki rakennutti ensimmäiset vuokra-

¹ Jorgos Faraniksen haastattelu 20.11.2017.

² Jorgos Faraniksen haastattelu 20.11.2017.

³ Sampo Laurikaisen haastattelu 20.9.2018.

⁴ Sädevirta 1994, 9, 10, 12–14.

asunnot Kontulankujalle 1965, ja Kontulankaari 11:n vuokratatolot rakennettiin vuosina 1970–71.¹ Kontula on yksi Suomen vanhimmista lähiöistä, jonne ensimmäiset asukkaat muuttivat 1964.²

Irene Roivainen on tutkinut väitöskirjassaan ”*Sokeripala metsän keskellä*” lähiöistä Helsingin Sanomissa muodostettua kuvaa. Hänen tutkimuksensa perusteella 1960-luvulla lähiökirjoittelussa tapahtui merkittävä käänne, jolloin lehtikirjoittelun sisältö muuttui ongelmakeskeiseksi. Betonilähiöt kategorisoitiin arkkitehtuurisesti rumiksi, sosiaalisesti köyhiksi ja toiminnallisesti virikkeettömiksi paikoiksi.³ Kuten Jouko Kokkonen sanoo toimittamassaan kirjassa ”*Kontula. Elämää lähiössä*”, Kontula on Suomen tunnetuimpia lähiöitä ja lähiökurjuuden vertauskuva, jonka ajatellaan olevan täynnä betonikolosseja ja ihmisraunioita. Kokkonen korostaa, että tämä mielikuva on syntynyt median kirjoittamien kohujuttujen seurauksena.⁴

Myös monissa muissa lähiötutkimuksissa tulee esille, että ihmisille, jotka eivät itse asu lähiössä, on julkisuuden kautta muodostunut negatiivinen kuva tietyistä lähiöistä, kuten esimerkiksi Kontulasta. Negatiiviset mielikuvat ovat lähiöiden kehittymiselle haitallisia, koska sosiaalisti ja ekonomisesti heikkoina pidettjä alueita kartetaan.⁵ Antti Wallin ja Suvi Rosendahl ovat artikkelissaan ”*Kerrostalolähiön kulttuurisen muutoksen kartoitus*” päätyneet samanlaiseen tulkintaan, että 70-luvulla rakennettujen metsälähiöiden identiteettiongelmien johtuvat osittain niiden leimaamisesta mielikuvien perusteella. Leimaaminen vaikuttaa myös asukkaisiin haitallisesti ja se saattaa lisätä huonoa sosiaalista käyttäytymistä nuorissa. Nopeasti 70-luvulla rakennettujen lähiöiden visuaaliseen suunnitteluun ja rakentamisen laatuun ei juurikaan kiinnitetty huomiota ja tämä on myös osaltaan vaikuttanut lähiöiden eriytymiseen köyhempien ihmisten asuinalueeksi. Useimmat lähiöt ovat myös jääneet kaupunkikehittämisessä muiden dynaamisempien alueiden varjoon ja niiden kulttuuripalvelujen kehittäminen on myös jäänyt olemattomaksi.⁶

Kontulankaaren seinämaalausprojektin tarkoituksena on parantaa alueen imagoa ja lisätä positiivista julkisuutta. Helsingin kaupungin lähiöprojektin toimintaraportin

¹ Kokkonen 2002, 45, 46.

² Kokkonen 2002, 7, 40.

³ Roivainen 1999, 22, 122–123.

⁴ Kokkonen 2002, 7, 40.

⁵ Hyötyläinen 2013, 87; Ojanen 2018, 22; Ks. myös Alamielkka 2005.

⁶ Rosendahl et al. 2017, 78.79, 97.

mukaan seinämaalausten tavoitteena on antaa tutulle paikalle uusi merkitys. Tulkit-
sen tätä niin, että Kontulankaaren seinämaalausprojektin ansiosta Kontula tulee saa-
maan paljon positiivista huomiota lehdistössä sekä sosiaalisessa mediassa. Positiivi-
nen julkisuus luo positiivisia mielikuvia ja herättää myönteistä kiinnostusta aluetta
kohtaan. Kun ihmisten mielenkiinto herää ja he haluavat tulla katsomaan maalauksia,
niin heidän mielikuvansa Kontulasta saattaa muuttua positiivisemmaksi. Projektin to-
teuttajat tavoittelevat myös kansainvälistä näkyvyyttä ja toivovat myös turistien löy-
tävän Kontulaan. Helsingin Uutisten artikkelissa Faranis sanoi uskovansa, että Kon-
tulankaaren seinämaalauksista tulee matkailunähtävyys Helsingille. Sampo Laurikai-
nen sanoi City-lehden artikkelissa: ”*Kontulan teoskokonaisuus on täysin ainutlaatuinen. On upeaa saada kolme näin korkealuokkaista muraaliteosta Helsinkiin. Tämä
teossarja herättää varmasti kiinnostusta myös Suomen ulkopuolella.*”¹

Julkisesta taiteesta voi tulla myös matkailunähtävyys. Tämä edellyttää teoksen tai te-
osten globaalisti näkyväksi tekemistä. Teokselta edellytetään myös vetovoimaisuutta,
jotta kansainvälinen mielenkiinto heräisi.² Julkiset taideteokset ovat kaupungeissa si-
dottu tiettyyn paikkaan ja niiden kohdattavuus on tässä paikassa käymisen edellytys.
Kun tieto teoksista leviää mediassa, niin niiden julkisuuskenttä aukeaa laajemmaksi
ja ne irtautuvat paikkasidonnaisuudestaan. Ihmisten ei enää tarvitse tulla teosten luo
nähdäkseen niitä. Kaupunkijulkisuus myös kasvaa mediajulkisuuden myötä, ja monet
paikat, joista monikaan ei aikaisemmin ole ollut tietoinen, nousevat näin taiteen
myötä ihmisten tietoisuuteen. Mediajulkisuus siis tekee teoksista ja paikasta laajasti
tunnettuja, mutta se voi myös tehdä teoksista median taidetta, eli teosten kokeminen
paikan päällä ei ole tarpeellista.³ Upeart oli tuottanut suuria seinämaalauksia Suomen
kaupunkeihin vuoden 2018 loppuun mennessä yhteensä 51 kpl.⁴ Kontulan maalauk-
set eivät siis ole Suomen oloissa tai maailman laajuisesti mitenkään harvinaisia. Kon-
tulaa voisi mainostaa hyvänä esimerkkinä siitä, miten maalauksilla voidaan muuttaa
lähiöympäristöä mielekkäämpään suuntaan. Kontulan maalausten kokeminen ympä-
ristökokemuksena myös edellyttäisi paikan päälle saapumista.

¹ <[www.hel.fi/uutiset/Helsingin Kontulaan toteutetaan valtavien taideteosten sarja](http://www.hel.fi/uutiset/Helsingin_Kontulaan_toteutetaan_valtavien_taideteosten_sarja)>. 2017/08/03. Viitattu 20.10.2018.

<[www.city.fi/jutut/kulttuuri/Muraalien virta jatkuu - nyt vuorossa Kontula](http://www.city.fi/jutut/kulttuuri/Muraalien_virta_jatkuu_-_nyt_vuorossa_Kontula)> 2017/08/03. Viitattu 20.10.2018; Lähiöprojektin toimintaraportti 2017, 4.

² Rysti 2015, 33.

³ Naukkarinen 2009, 34.

⁴ <www.upeart.com>. 27.3.2019.

Laura Uimosen väitöskirjan mukaan julkisen taiteen tehtävänä on tietyn alueen tai kaupungin kehittäminen, alueen arvon nostaminen ja identiteetin luominen tai korostaminen. Virallisissa taideohjelmissa korostuu alueellisen vetovoimaisuuden lisäämisen positiiviset vaikutukset. Kaunis, hyvin suunniteltu ja hoidettu alue houkuttelee yrityksiä ja asukkaita. Uimosen mukaan julkisen taiteen tuomisella alueelle tai sen integroimisella jo alueen suunnitteluun luodaan positiivista imagoa ja identiteettiä. Julkisen taiteen sijoittaminen kaupunkitilaan on aina sosiaalinen prosessi, johon liittyy vallankäyttöä, taloudellisia intressejä ja poliittisia tavoitteita.¹ Kyselyaineistostani myös näkyy, että asukkaat arvostavat toimintaa, joka tekee heidän asuinympäristönsä viihtyisämmän. Asukkaat jakavat myös päättäjien käsityksen, että Kontulaan tarvitaan alueen imagon kohottamista.

On myös kiva tunne, että juuri tätä osaa kaupungistamme arvostetaan, kun niiden tekopaikaksi valittiin juuri Kontulankaari 11. Ikään kuin ”siivousta” tai kasvojenkohotusta kaupunginosaamme.”²

2.2 Taidetta lähiöön

Saarikankaan mukaan metsälähiöt kuten Kontula, joita Helsingin ympärille rakennettiin 1960–70 luvulla ovat yleensä neitseelliseen luontoon kerralla rakennettuja kokonaisuuksia. Uudenlaisella rakentamisella pyrittiin hämärtämään maaseudun ja kaupungin välistä eroa, jolloin lähiöistä tuli raja- tai välitiloja.³ Tiina-Riitta Lappi pohtii väitöskirjassaan *”Neuvottelu tilan tulkinnoista”* lähiön käsitettä. Hänen mukaansa lähiöt ovat eräänlaista välialuetta kaupungin ja luonnon rajamaastossa. Paikat ja tilat ovat hänen mielestään metaforia, joiden avulla muodostetaan kategorioita ja hierarkioita. Lähiö on kulttuurisesti hyväksytty kategoria ja tapa luokitella siellä asuvia ihmisiä. Välialue ajattelusta johtuen lähiöt ovat myös kulttuurisesti rajamaata. Lappi kirjoittaa, että *”lähiön määrittely luonnon ja kulttuurin tai maaseudun ja kaupungin rajamaastoksi osoittaa ennen kaikkea sekä arkkitehtien ja suunnittelijoiden että tutkijoiden halua määritellä sitä, mikä on ”oikeaa” kaupunkikulttuuria ja mihin se tilallisesti kaupungissa sijoittuu.”*⁴

¹ Uimonen 2010, 233–234; Rysti 2015, 75.

² KV 20.

³ Saarikangas 2003, 53, 57.

⁴ Lappi 2007, 187, 188.

Helsingissä on myös huomattu lähiöiden ongelmat, minkä seurauksena Helsingin Lähiöprojekti perustettiin 1996. Sen tarkoituksena oli organisoida erilaisia Helsingin lähiöiden kehityssuunnitelmia. Vuoden 2017 tavoitteena oli aluekohtaisen toiminnan lisääminen ja syrjäytymisen ehkäisy sekä *”lähiöiden positiivisen maineen vahvistaminen viestinnällisin keinoin, asukasyhteistyö sekä elinkeinojen edellytysten vahvistaminen.”*¹

Kontulankaaren seinämaalausprojektissa on tavoitteena alueen imagon muuttaminen positiivisempaan suuntaan. Maalaushankkeessa on mielestäni kyse myös Sari Karttusen artikkelissa *”Julkisen taiteen monet käytöt”* esittämästä ajatuksesta, että julkista taidetta hankkimalla julkinen valta osoittaa olevansa humaaneihin arvoihin sitoutunut, että *”sillä on varaa muuhunkin kuin kaikkein välttämättömimpään ja se huolehtii monipuolisesti kansalaisten hyvinvoinnista.”*² Sampo Laurikainen sanoi, että seinämaalaushankkeella *”halutaan satsata kauneuteen ja luoda jotain jännittävää, niin se tuntuu ihmisistä hyvältä. Et koska ihmiset ei oo niin tottunut, kun ne elää arkee, joka on aina vähän harmaata.”*³ Eli tulkitsen tätä niin, että ihmisten ei oleteta olevan tottuneita lähiöissä tai Helsingin kaupungin vuokrataloissa siihen, että heidän ympäristönsä viihtyisyyteen satsataan.

Helsingin kaupungin taidepoliittinen ohjelma tukee julkisen taiteen hankkimista, koska ohjelmassa katsotaan, että taide voi nostaa rakennetun ympäristön taloudellista arvoa ja elämisen laatua. Teokset voivat myös toimia alueellisen imagon kohottajina ja olla maamerkkeinä tai tunnisteluna kaupunginosalle.⁴ Tämän kaupungin tarjoaman humanin kädenojennuksen tarkoituksena on tuoda väriä harmaan lähiön harmaaseen arkeen. Auli Rantasen artikkelin *”Kontulankaaren muraalit”* mukaan muraalit olivat myös asukkaiden toiveissa jo ennen projektin aloittamista. Rantanen kirjoittaa, että oli useamman asukkaan kanssa keskustellut, *”miten järkevää olisi juurikin Kontulaan tuoda muraaleita piristämään harmaata lähiötä.”*⁵

¹ Lähiöprojektin toimintaraportti 2017.

² Karttunen 2000, 46.

³ Sampo Laurikaisen haastattelu 20.9.2018.

⁴ Taidetta arkeen 2013, 9–16.

⁵ Rantanen 2018, 20.

Monet tutkimukseeni vastanneet pitivät maalaushanketta tarpeellisena juuri siksi, että maalaukset tuovat väriä harmauteen.

[Maalaukset] ovat ehdottomasti paremmat kuin tyhjä tylsä betoniseinä.¹

Monia 60- ja 70-luvulla rakennettuja metsälähiöitä yhdistää harmaista elementeistä rakennetut talot, ja monissa lähiötutkimuksissa alueen asukkaat mieltävät asuinympäristönsä harmaaksi.² 60- ja 70-luvun lähiöiden arkkitehtuuriin arvoihin ei juurikaan kiinnitetty huomiota ja rakentamisen laatu kärsi tehokkuuden kustannuksella.³ Tutkimukseeni vastaajien kohdalla mielestäni käsitys harmaasta betonilähiöstä on monien eri asioiden summa: Talot ovat toistensa kanssa samannäköisiä, esteettisesti köyhiä ja väriykseltään harmaita, ne sijaitsevat lähiössä ja ovat vuokrataloja. Eräs vastaaja sanoo:

Maalaukset tuo mukavan väripilkun ympäristöön ja piristää muuten niin rumia rakennuksia.⁴

Eli asukkaita ei häiritse vain rakennusten harmaa väritys vaan myös ruma ulkomuoto. Tutkijoiden käsitys siitä, että lähiöt ovat kulttuurin ja palveluiden reuna-alueita eli marginaalisia alueita alhaisella statuksella, on myös asukkaiden kokemus.⁵ Yksi vastaaja toteaa:

Täällä laaksossa, jossa ei ole palveluita, eikä älykännykkä toimi. Vähän on turha maalauksia laittaa.⁶

Kontulan arkkitehtuurisia arvoja selvittäneen arkkitehti Riitta Salastien mukaan Kontulan arkkitehtonista estetiikkaa ei voi tarkastella pelkästään rakennusten ulkonäön perusteella, vaan on otettava huomioon, millaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin Kontulan rakentamisella aikoinaan vastattiin. ”Kontulan arkkitehtuuri on komeaa sellaisenaan, kuin se on [...] omilla ehdoillaan - ilman ylimääräistä somistamista tai saattamista uuteen uskoon.”⁷ Näin voi tietysti sanoa arkkitehti, joka ei todennäköisesti itse asu kyseisellä alueella ja katsoo lähiörakentamista yhtenä ajallisena tapahtumana. Kukaan tutkimukseeni vastanneista ei jakanut Salastien käsitystä rakennusten

¹ KV 11.

² Mattila 1999; Hyötyläinen 2013; Alamielkka 2005.

³ Salastie 2002, 53–56.

⁴ KV4.

⁵ Roivainen 1999, 122.

⁶ KV 5.

⁷ Salastie 2002, 53–56.

komeasta ulkonäöstä ja alueen merkittävyydestä 70-luvun lähiörakentamisen esimerkkinä. Eräs vastaaja toteaa:

Kun kyseessä on näin synkeät ja rumat rakennukset on edes jotain väriä jo muutenkin harmaassa Suomessa.¹

Monet tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että ongelmia syntyy, kun kaupunkitilaa suunniteltaessa ja rakennettaessa ei oteta huomioon alueen asukkaiden mielipiteitä, ”vaan arkkitehdit, kaupunkisuunnittelijat ja myös taiteilijat on katsottu oman alansa asiantuntijoiksi, joilla on kyky päättää esteettisistä ratkaisuista ’kaikkien hyväksi’”² Kontulankaaren seinämaalauksista ei neuvoteltu asukkaiden kanssa ja esteettiset ratkaisut ”kaikkien hyväksi” teki Upeart. Heka tai Helsingin kaupungin kulttuuritoimi ei osallistunut maalausten valintaan millään tavalla. Kesäkuussa 2017 Kontulassa järjestettiin oma Taiteiden yö -tapahtuma, jossa asukkaille kerrottiin seinämaalausprojektista. Talojen porrashuoneisiin jaettiin elokuussa 2017 tiedote, että seinämaalaushanke aloitetaan 1.9.2017. Taiteilijoiden nimet julkistettiin elokuun alussa ja Facebookiin perustettiin Kontulankaaren Muraalit -sivusto.³

Suurin osa kyselytutkimukseen vastanneista piti seinämaalaushanketta tarpeellisena.

Hanke on ollut tarpeellinen, sillä tosiaan maalauksia (ei-niin-mieleisiäkin) on mukavampi katsella kuin elementti harmaata.⁴

Maalaushanke on ollut tarpeellinen, ei muuten mitenkään piristävän värisissä taloissa.⁵

Maalaushanke oli hyvä idea ja niitä voisi olla lisää muuallakin.⁶

Maalaushanketta pidetään vastaajien keskuudessa tarpeellisena sen ympäristöä piristävän vaikutuksen vuoksi. Vastaajat, jotka eivät pitäneet itse maaluksista, pitivät hanketta kuitenkin hyvänä, koska maalausten kautta ympäristö muuttui värikkäämmäksi.

Kun Kontulankaareen suunniteltiin vuosituhannen vaihteessa julkisivuremonttia, me asukkaat olisimme halunneet seinäelementeistä jonkin muun väriset kuin harmaat. Julkisivuista määräävä virkamies kuitenkin totesi,

¹ KV 4.

² Uimonen 2010, 101; Karttunen 2000, 50.

³ Rantanen 1/2008, 20–22.

⁴ KV 9.

⁵ KV 14.

⁶ KV 7.

että harmaat ne oli ja harmaina ne pysyy. Että näin sitten saatiin runsaammin väriä, kuin alun perin ajateltiin.¹

Kiitos siitä, että tämä idea mahdollistettiin.²

Asukkaiden vastauksista välittyi kiitollisuus hanketta kohtaan ja he kokevat saaneensa paljon enemmän kuin uskalsivat toivoa. Yksi vastaajista ehdotti:

Olisi ollut hyvä idea etukäteen asukkaiden nähdä esim. 10 kpl muraalin aiheita ja sitten äänestää niistä kolme parasta, nyt muraalien sisältö tuli vasta tietoomme, kun taiteilijat ne maalasivat.³

Kolme vastaajaa katsoi, että projekti ei ollut tarpeellinen, tai hankkeeseen käytetyt rahat olisi voinut käyttää paremminkin asukkaiden hyväksi.

Kukaan ei puhu, onko maalaukset maksanut taloyhtiölle, vai onko ne ilmaisia?⁴

Suurin huoli maalaushanketta vastustaneiden keskuudessa oli, että vuokrat nousevat. Yksi vastaaja oli huolissaan, että maalaukset ovat nuorille esimerkkinä seinien maalaamiseen.

Opettavat nuoria, että kaikki seinät voi maalata.⁵

Kyselytutkimukseen osallistuneet asukkaat eivät juurikaan kritisoineet hanketta tai sitä, että heidän mielipidettään ei kysytty. Yksi syy lienee se, että he asuvat kaupungin omistamissa taloissa ja talojen omistaja voi tehdä ulkoseinilleen mitä haluaa. Faranis sanoi, että heidän hankkeisiinsa eivät asukkaat yleensä osallistu, vaan he itse kuratoivat maalaukset. Kyse ei ole siitä, etteikö asukkaita haluttaisi kuunnella tai heidän mielipidettään kysyä, mutta projektien aikataulut ovat niin tiukat, että päätökset maalausten sisällöistä ja taiteilijoista tehdään hyvin nopealla aikataululla.⁶

Nykyinen käsitys on, että julkinen taide täyttää parhaiten tehtävänsä, kun vastaanotettava yleisö on mukana hankintaprosessissa, koska silloin teoksista voi tulla todella ”julkisia”, eli asukkaat kokevat teokset omikseen. Ylhäältäpäin annettu julkinen

¹ KV 25.

² KV 21.

³ KV 2.

⁴ KV 8.

⁵ KV 8.

⁶ Jorgos Faraniksen haastattelu 20.11.2017.

taide voi tuottaa yleisölle myös mielipahaa. Paternalismi ei ole nykypäivänä hyväksyttävää julkisen taiteen hankintojen kohdalla.¹ Hanna Mattilan tutkimus *”Lähiö elettyinä ja koettuna paikkana”* tukee myös sitä käsitystä, että yhdessä asukkaiden kanssa tehdyt ympäristöä koskevat hankkeet tukevat paremmin asukkaiden hyvinvointia. Kun asukkaat ovat itse saaneet vaikuttaa oman ympäristönsä kehittämiseen, niin he myös huolehtivat ympäristönsä hyvinvoinnista paremmin.²

Taide-lehden päätoimittaja Pessi Rautio kritisoi artikkelissaan *”Promenadi taiteen julkisilla poluilla. Ajatuksia ja arvioita”* Upeartin tuottamien seinämaalauksen sopivuutta suomalaiseen kaupunkitilaan. Hänen mielestään seinämaalaukset eivät aina ota huomioon rakennusten omaa luonnetta. Hänen mielestään *”jätti-illuusio tuhoaa talon oman volyymin hahmottumattomaksi ja dominoi ympäristöään.”*³ Rakennetun ympäristön tulisi tukea asukkaiden kokemusmaailmaa ja olla merkkikieleltään heidän ymmärrettävissä.⁴

Taide-lehdessä 6/2017 on taidekriitikko Otso Kantokorven artikkeli *”Muraalit vs. harmaa betoni”*, jossa hän kritisoi muraali-termin käyttöä Upeart kaupunkifestivaalin tuottamien seinämaalauksen kohdalla. Hänen mielestään muraalien alkuperäinen tarkoitus poliittisesti aatteellisten sanomien ja sosiaalisten epäoikeudenmukaisuuksien esille nostajana on vaihdettu wow-efektiin ja harmaiden betonipintojen somistamiseen.⁵ Olen samoilla linjoilla Kantokorven kanssa, että Upeartin tuottamat maalaukset ovat enemmänkin seinämaalauksia kuin muraaleja. Muraali -termillä on oma historiansa ja tästä syystä tutkimuksessani nimitän Kontulankaaren maalauksia seinämaalauksiksi. Jos oikein tulkitsemme Kantokorven artikkelia, niin hänen kritiikkinsä taustalla on myös näkemys siitä, että näiden Upeartin tuottamien seinämaalauksen visuaalisuus ei pohjaa suomalaiseen kuvaperinteeseen eikä näin ollen ota huomioon kansallista visuaalista kaupunkiympäristöä eikä visuaalista lukutaitoa. Tuula Isohanni kirjoittaa artikkelissaan *”Kerrostumien läpi taiteen paikaksi”*, että jos kaupunkisuunnittelussa ei huomioida alueen omia kulttuurisia erityispiirteitä, vaan kopioi-

¹ Karttunen 2000, 48–51.

² Mattila 1999, 77.

³ Rautio 2017, 16–24.

⁴ Aura et al. 1997, 41.

⁵ Kantokorpi 2017, 8–13.

daan ”*suurten metropolien*” ratkaisuja, niin tuotetaan kokemuksellisesti vieraita ympäristöjä. Näillä ratkaisuilla, jotka eivät ota huomioon ihmisten omia käsityksiä, heikennetään paikan kokemusta.¹

Julkisen taiteen hankintojen kohdalla asukkaiden mielipiteiden huomioon ottaminen luo paremmat edellytykset taiteen vastaanotolle. Tutkimukseeni vastaajat myös pohivat tämän kaltaisen taiteen olemassaoloa. He eivät juurikaan kritisoineet maalausten sopivuutta omaan elinympäristöönsä, mutta osa vastaajista koki, että heidän on tarvinnut totutella niihin.

*Ensin oli vähän ennakkoluuloja, mut hienot niistä tuli.*²

*Nyt, kun niihin on jo tottunut, olemme oppineet niistä tykkäämään.*³

Hankkeen esitleminen asukkaille etukäteen olisi varmasti vähentänyt ennakkoluuloja ja tehnyt maalauksista vielä enemmän asukkaita yhdistävämmän. Yhteenvetona voin kuitenkin sanoa, että vastaajien enemmistö piti maalaushanketta onnistuneena ja alueen viihtyisyyttä lisäävänä. Tutkimukseeni vastanneiden asukkaiden mielipide seinämaalausprojektia kohtaan kiteytyy erää vastaajan kokemukseen:

*Jos näinkin ”pienillä” jutuilla saadaan piristettyä perusilmettä ja siinä sivussa muutamaa ihmistä, niin miksipä ei?*⁴

¹ Isohanni 2002, 99.

² KV 20.

³ KV 17.

⁴ KV 2.

3. Uimarityttö, ruokapöytä ja rekkaromua

3.1 Koti, yhdessä oleminen ja yhdessä tekeminen

Kontulan maalaukset olivat lähtökohtaisesti osa koko Suomen Upea 17 -projektia, ja Helsingin kaupunki tarjosi seinät, joihin teokset maalattiin. Asukkailla ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa projektin saamiseen tai maalausten sisältöön. Helsingin kaupunki ei myöskään osallistunut maalausten valintaan, vaan valinnat taiteilijoista ja maalauksista teki Upeart. Jorgos Faraniksen haastattelun perusteella ymmärsin, että valituille taiteilijoille, jotka olivat australialainen Fintan Magee, brasilialainen Apolo Torres ja yhdysvaltalainen Pat Perry, annettiin aihe ja he saivat toteutukseen vapaat kädet. *”Ennen kuin ne alkoi tekee, niin tiedettiin kyllä. Kun taiteilijoille ehdotettiin aihetta, niin katsottiin, että tämä sopis tähän perustuen siihen, mitä ne oli aikaisemmin tehnyt niin, että sillä omanlaisella tekemisellä voisi tehdä jotain.”*¹ Helsingin kohdalla maalausten teeman tuli käsitellä kotia, yhdessä olemista ja yhdessä tekemistä, eli teosten tulkinnasta tuli välittyä lähimmäisyys ja lähimmäisistä välittäminen. Aihe on universaali ja kaikkia koskettava, joten se sopii hyvin monikulttuuriseen ympäristöön.²

Projektin toteuttajat toivoivat, että jokainen asukas löytäisi maalauksista oman suosikkikuvansa. *”Ja mielellään niin, että tänään on yksi suosikki ja vuoden päästä joku toinen, koska silloin ne antaa paljon enemmän kuin se, että ne tehdään monotonisiksi, ja ne on niinku siinä.”*³

”Balancing Act” on australialaisen Fintan Mageen maalaus. Fintan Magee on katu-taiteilija, joka on maalannut seinämaalauksia eri puolille maailmaa. Hän on valmistunut taiteen kandidaatiksi Griffithin yliopistosta 2009. Hän pitää myös yksityisnäytelyitä ja ottaa teoksillaan kantaa ilmaston muutokseen sekä pakolaisuuteen. Hänen teoksissaan leikitellään yllättävillä näkökulmilla sekä haastetaan katsojaa taiteen ja todellisuuden rajapintoja visualisoimalla.⁴

¹ Jorgos Faraniksen haastattelu 20.11.2017.

² Jorgos Faraniksen haastattelu 20.11.2017.

³ Jorgos Faraniksen haastattelu 20.11.2017.

⁴ Fintan Magee artistihaku. <www.upeart.com>. 12.12.2018.

Kontulankaareen Magee maalasi tytön, joka tasapainoilee puulevyn päällä, jota maassa makaava mies kannattelee jaloillaan. Muutama vastaaja kutsuu maalausta ”Uimarityttö”-maalaukseksi. Kuvan tytöllä on uimalasit otsalla, joten hänen raidallisen vaatteensa voi hyvin tulkita uimapuvuksi. Maalauksen miehellä on yllään hupullinen takki, farkut, sukat ja kumipohjaiset kengät. Tyttö ja mies katsovat toisiaan. Maalauksen tapahtumapaikkaa ei ole määritetty taustan kautta, vaan taustassa tyttö on kehystetty vaalean sinisellä suorakaiteella, jonka voi hahmottaa taivaaksi. Miehen taustana on tummanharmaa väri. Selkeää horisonttirajaa kuvassa ei ole. Kuvan syvyysvaikutelma syntyy varjoista ja ylöspäin kohoavasta sommitelmasta. Kuvassa tyttö on teoksen yläosassa miehen hieman koukistuneiden jalkojen päällä, eli todellisuudessa ehkä metrin korkeudessa, mutta kuvassa hän on yli 10 metrin korkeudessa, ja tämä saa tytön suorituksen näyttämään huikealta.

Apolo Torresin maalaus ”Temperature” sijaitsee keskimmäisen talon päädyssä. Torres on syntynyt 1986 São Paulossa Brasiliassa. Hän valmistui teolliseksi muotoilijaksi Mackenzien yliopistosta ja opiskeli taiteita New Yorkissa. Hänen teoksissaan näkyy klassisen maalaustaiteen, katutaiteen ja nykytaiteen vuoropuhelu.¹

”Temperature” -maalaus koostuu suorakaiteen muotoisesta pöydästä, jolla on raidallinen pöytäliina sekä kolme lautasta. Yhdellä lautasella on leipää, toisella paloitettu appelsiini ja kolmannella kokonainen omena. Pöydän päässä istuu lapsi, jolla on lusikka kädessä ja sadepilven kuva hupparissa. Teoksessa on hyvin voimakkaat ja kirkkaat värit, selkeät varjot sekä horisontaaliset ja diagonaaliset linjat.

¹ Apolo Torresin kotisivut: <www.apolotorres.com>. 12.12.2018.

Pat Perry on yhdysvaltalainen taiteilija, joka asuu Detroitissa.

Hän on opiskellut Kendall College of Art and Designissa.

Hänen teoksensa ovat fotorealistisia, ja niissä otetaan kantaa

sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen.¹ Pat Perryn nimettö-

mässä maalauksessa on auton romuja päällekkäin, katollaan

ja kyljellään. Katollaan olevan auton päällä istuu kaksi hen-

kilöä halaten toisiaan. Etummainen henkilö on selkeästi

mies, mutta takimmaisesta henkilöstä näkyy käsi, lippalakkia

ja hiukan jalkoja. Henkilöt ovat heijastinlahkeisissa työasuissa. Maalauksen värit

ovat murretut ja tummasävyiset.

"Balancing Act" eli *"Uimarityttö"* -maalausta pitää suurin osa vastaajista suosikkina. Maalauksesta pidetään, koska vastaajien mielestä kuvan värit on harmoninen ja se on tulkinnallisesti myös moniulotteinen.

*Paras maalaus on meidän talon päädyssä isä / mies, joka pitelee lankun päällä pientä uimarityttöä.*²

*Pidän tästä Uimarityttö -muraalista eniten, sehän onkin asumani talon päädyssä.*³

*Pidän maalauksista eniten GHI-talon teoksesta, joka on mielestäni harmoninen kokonaisuus.*⁴

*Uimapuvussa oleva tyttö, siinä on jotain, joka saa joka kerta pysähtymään ja katsomaan maalausta.*⁵

Keskimmäisen talon maalaus ruokapöydässä istuvasta lapsesta herättää vastaajien keskuudessa ristiriitaisia tunteita.

*Oudoin on keskitalon maalaus, jossa lapsi on lusikka kädessä ja ruokapöydässä ei ole mitään lusikalla syötävää. What?*⁶

¹ Hooper 2017.

² KV 13.

³ KV 11.

⁴ KV 9.

⁵ KV 2.

⁶ KV 13.

Maalauksen nimi on ”*Temperature*”. Taiteilijan mukaan hän on halunnut kuvata teoksellaan lapsenomaista innostumista ympärillään tapahtuvista asioista.¹ Vastaajat eivät ole löytäneet maalauksesta taiteilijan tarkoittamaa tulkintaa.

*Maalaus ei oikein auennut, ehkä fyysinen oleminen myös ruoka on siinä pääasia.*²

Yksi vastaaja ei pidä teoksesta, koska hänen mielestään se on liian värikäs ja teknisesti huonosti tehty.

*DEF talon maalaus on väriläikkä, jossa minua häiritsee raitojen epätasaisuus.*³

Tutussa arkiympäristössä julkinen taide voi saada hyvinkin henkilökohtaisia merkityksiä. Se voi ohjata myös arkisia toimintoja,⁴ kuten eräs vastaaja kertoo:

*Apollo Torresin ”Leipä”-kuva näkyy suoraan keittiöni. Juttelimmekin taiteilijan kanssa, että hänen syy, kun dieettini karahtaa kiville; kun menen keittiöön ottaakseni lasillisen vettä, näen kuvan leivästä ja sorrun jääkaapille.*⁵

Se voi myös merkitä tuttuun ympäristöön kiinnittyvää identiteettiä.⁶ Muutamille vastaajille talonsa päädyssä oleva maalaus symboloi kotia.

*Asun rapussa, jonka maalauksessa pieni tyttö on syömässä aamiaista. Siitä on tullut minulle kuva, joka symboloi kotia.*⁷

ABC-talon päädyssä oleva maalaus auton romuista ja kahdesta miehestä koettiin vastaajien keskuudessa liian tummasävyisenä.

*A-talo uusiksi. Iloista maalia päälle.*⁸

*Pidän maalauksista, mutta ABC talon maalaus on synkkä ja masentava.*⁹

¹ <www.upeart.com>. 12.3.2019.

² KV 12.

³ KV 9.

⁴ Rysti 2015, 42.

⁵ KV 25.

⁶ Rysti 2015, 42.

⁷ KV 22.

⁸ KV 27.

⁹ KV 4.

Kontulankaaren asukkaiden toiveena oli saada väriä harmaisiin taloihin ja harmaana koettuun ympäristöön. Varmasti tumman väriyksensä vuoksi ABC-talon maalaus ei saa kovin suurta kannatusta asukkaiden keskuudessa.

*Talon A-C maalaus koskettava, mutta liian tummasävyinen.*¹

Maalaus kuitenkin herättää katsojissa tunteita.

*Hali auton päällä, surullinen olo, menetys.*²

Taiteen kohdalla voidaan puhua keskustelelevasta tulkinnasta, kun teos on omassa arkiympäristössä ja katsoja tietää teoksen virallisen merkityksen, mutta luo sen rinnalle omia henkilökohtaisia tulkintoja. Poikkeuksellinen tulkinta syntyy, kun katsoja kohtaa esimerkiksi abstraktin teoksen, eikä tiedä sen taustoja, vaan teos saa merkityksensä pelkästään katsojan mielessä.³ Taide, josta ei visuaalisesti pidetä, voi kuitenkin tulkinnallisesti olla mielenkiintoinen.

*Katolleen menneen auton matkustajat selvisivät ja olivat kiitollisia siitä.*⁴

3.2 Mitä kuvat kertovat?

Kuvien tulkintaan tarvitaan visuaalista lukutaitoa, jonka Janne Seppänen määrittelee tutkimuksessaan *”Katseen voima”* ymmärrykseksi visuaalisesta järjestyksestä ja sen perusteella tulkintojen tekemisestä. Hänen mukaansa katsominen on tapahtuma, joka on *”jatkuva ja muokkautuva prosessi, jossa aiemmat mielikuvat, kulttuurinen kokemus ja vuorovaikutus lomittuvat toisiinsa. [...] Visuaalinen lukutaito onkin olennaisilta osin kykyä hahmottaa näkyvää todellisuutta osana laajempia kulttuurisia merkitysrakenteita”*⁵ Visuaalisen lukutaidon kannalta on siis olennaista ymmärtää yhteiskunnan kulttuuristen merkkien tuottamisen järjestelmiä. Sama pätee toisinkin päin: kuvien tekijöiden tulee ymmärtää nämä merkitystuotannon mekanismit, jotta kuvien mahdollisesti sisältämät viestit tulevat oikein tulkituiksi. Kontulankaaren seinämaa-

¹ KV 10.

² KV 7.

³ Rysti 2015, 43.

⁴ KV 12.

⁵ Seppänen 2011, 16, 97, 224.

lausten kohdalla joillakin vastaajilla on heidän omasta mielestään visuaalisen lukutaidon kanssa ongelmia. Kuvat herättävät paljon kysymyksiä, mutta osa vastaajista kokee, ettei heillä ole kykyä tulkita kuvia.

Eräs vastaaja sanoo:

*Maalaukset on nätit, mutta en ole taidetietoinen. En vain tiedä, mitä ne kertovat.*¹

Tulkitsen tätä vastausta niin, että asukas näkee ja tunnistaa kuvissa olevat asiat, mutta hän kokee esittämistavat vieraina eikä ymmärrä, miksi juuri nämä kuvat on maalattu ja miten ne tulisi ymmärtää. Hän itse sanoo, että hän ei ole kovin tietoinen taiteesta eli hän ei koe omaavansa hyvää visuaalista lukutaitoa. Hän kuitenkin pitää kuvia kauniina, joten hän pystyy kokemaan maalaukset mutta ei koe pystyvänsä tulkitsemaan niitä. Kuten johdannossa käy ilmi, niin kokemus syntyy, kun ihminen ymmärtää kohteen mielensä kautta.² Visuaalinen kokemus ei aina taivu kielelliseksi ilmaisuksi. Olen samaa mieltä Raisa Jäntin kanssa, joka kysyy Taide-lehden ”Lokikirjassaan”, pitääkö taidetta ymmärtää. Hänen mielestään voisi olla hedelmällisempää miettiä, että millaisia kokemuksia meille syntyy taiteen edessä. Jäntin mukaan taiteen ymmärtämisessä on kyse ihmisen tarpeesta kontrolloida näkemäänsä. Taiteen tekemisen ja muiden tekemästä taiteesta nauttimisen - ei niinkään taiteen ymmärtämisen - hän näkee oleellisena osana ihmisyyttä.³

Eräs vastaaja sanoo:

*Kirjoittajan epätavallinen lähestymistapa hänen työhönsä on yllättävää. [...] Piilevissä kuvissa kirjoittaja ilmaisee tunteitaan.*⁴

Tässä vastaaja kutsuu taiteilijaa kirjailijaksi. Tämän tulkitsen niin, että vastaaja kokee taideteoksen luettavaksi kuvaksi.⁵ Taiteen kieli on universaalia ja monella tavalla tulkittavissa. Seppänen määrittää edellä visuaalisen lukutaidon kulttuuristen merkien hahmottamiseksi ja ymmärtämiseksi. Kuvan ymmärtäminen vaatii tietoa siitä, mihin teos viittaa. Voidaan ajatella, että taideteos on kuin teksti, jota voidaan lukea

¹ KV 24.

² Niskanen 2009, 107.

³ Jäntti 2017, 36–37.

⁴ KV 3.

⁵ Semiotiikka on teoria, jota sovelletaan kuvatutkimuksessa. Semiotiikka tarjoaa määritellyn tulkintanalyysimallin, jonka avulla kuva voidaan purkaa merkkeihin, ja suhteuttaa laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. (Ks. esim. Ronald Barthes 1964)

tulkitseamalla sen sisältämiä visuaalisia merkkejä.¹ Elämme tiettyssä kulttuurissa ja opimme tulkitsemaan symboleita ja merkkejä tämän kulttuurin kautta. Esimerkiksi uimalasit ovat tietyn malliset ja tämän visuaalisen muodon tunnistamalla tulkitsemme ne uimalaseiksi. Kontulankaaren taiteilijat tulivat eri puolilta maailmaa, ja he loivat teoksensa omista kulttuurisista lähtökohdistaan käsin. Kontulankaaren seinämaalausten aihe on kuitenkin niin universaali, että taiteilijoiden eri kulttuuriset taustat ja erilaiset kuvaamisen tavat eivät ole esteenä tulkinnalle. Antropologi Jari Kupiainen haastaa kirjassa *”Kuvatut kulttuurit”* käsitystä kuvan muuttamisesta tekstiksi. Hän kysyy, miksi joku maalaa taulun tai säveltää sinfonian, jos teoksen sisällön voi kertoa sanallisesti. Samassa kirjassa on Sirkku Döllen artikkeli *”Kansatieteelliset valokuvakokoelmat ja visuaalinen antropologia”*, jossa Dölle myös arvostelee käsitystä kuvien lukutaidosta. Hänen mielestään tulisi puhua kuvien katselutaidosta.² Mielestäni kyse on viimekädessä samasta asiasta, kuvien lukemista ei pidä ymmärtää sanatarkasti lukemisena vaan lukemisen kaltaisena katsomisena, visuaalisten elementtien ymmärtämisenä.

Jokaisella katsojalla on kuitenkin omanlaisensa historia ja opittu tapa katsoa, joten taiteilijan tarkoitus ja katsojan tulkinta voivat erota huomattavastikin toisistaan.³ Erilainen lähestymistapa voi myös antaa monenlaisia mahdollisuuksia tulkintaan. Aivan kuten eräs vastaajista on pohtinut ABC-talon maalausta hyvin monesta eri näkökulmasta.

*Maalaus, jossa kaksi miestä istuu romuttuneiden autojen päällä ja halaa-
vat toisiaan, on ehdottomasti maalauksista mielenkiintoisin. Kuvan tari-
naa olenkin usein miettinyt, mutta en ratkaissut. Onko kuvan autot osa ro-
muttamoa vai kuvaavatko ne hetkeä onnettomuuden jälkeen? Ovatko ku-
van miehet surullisia? Ovatko he kaksi työkaveria romuttamolta ja halaus
on onnentoivotus? Vai lohduttavatko miehet toisiaan suuren onnettomuu-
den jäljiltä? Vai voisivatko kuvan miehet edustaa seksuaalivähemmistöä,
jotka voivat ilmaista tunteitaan vain suojassa muiden katseilta? Olisin eh-
dottoman kiinnostunut tietämään kuvan maalanneen henkilön omat aja-
tukset ja tunteet maalausta kohtaan.*⁴

¹ Elovirta 1998, 77–78.

² Kupiainen 2017, 26; Vrt. Dölle 2017.

³ Seppä 2012, 136–141.

⁴ KV 22.

Tekijän tarkoituksen tunteminen ei ole nykyisen taiteen tulkinnan kannalta olennaista, vaan katsoja voi vapaasti tulkita teosta omista lähtökohdistaan käsin.¹ Kuva ei ole ikkuna todellisuuteen, vaan sillä on välineellinen arvo. Merkityksellistä on, miten kuva koetaan ja millaisia merkityksiä kokija sille antaa.² Näin vastaajat ovat tulkinneet ”Uimarityttö” -maalausta.

*Tyttö tasapainolaudalla on positiivinen, kuvaa onnistumisen iloa ja tuo ”valoa” ympäristöön. Kaikki tarvitsemme positiivisuutta ja kiitollisuutta sekä onnea elämässämme.*³

*Lapsi miehen jalkojen päällä: vanhemmuus ja lapsen rakkaus.*⁴

”Uimarityttö” -maalaus puhuttelee myös erästä vastaajaa hänen oman kokemuksensa kautta.

*Erityisesti pidän tästä Fintan Mageen kuvasta, missä tyttö laudalla seisten luottaa isäänsä, joka tukee lautaa jaloillaan. Sitä toivoo, että omat lapset ja lapsenlapset voivat minuun turvata samoin.*⁵

Vastaajat tulkitsevat maalauksista myös syvällisiä asioita, kuten muistutuksen nälästä maailmalla ja ravinnon merkityksestä kasvuun ja kehitykseen.

*Etenkin keskimmäisessä talossa oleva maalaus puhuu leivän nälästä maailmalla.*⁶

Kun katsoja kohtaa julkisen taideteoksen kaupunkitilassa, hän kohtaa teoksen, eikä usein tiedä, kuka sen on tehnyt. Eli julkisen taiteen merkitykset lähtevät yleensä katsojan kokemuksesta.⁷

Ympäristöestetiikan tutkijan Pauline von Bonsdorffin mukaan mielikuviutus on tärkeää ympäristön kokemisen kannalta, koska mielikuvituksen kautta havaintomme syvenee ja ymmärryksemme ympäristöstä laajenee. Ympäristö tarjoaa meille katsottavaa, joka mielikuvituksen kautta muuttuu kokemukseksi.⁸ Mielikuviutus on tärkeä ominaisuus myös taiteen kokemisen kohdalla. Kuten vastaajien subjektiivisista

¹ Lukkarinen 1998, 47.

² Hietala 2014, 223, 229.

³ KV12.

⁴ KV 7.

⁵ KV 25.

⁶ KV 26.

⁷ Rysti 2015, 43.

⁸ Bonsdorff 1998, 84–87.

tulkinoista voi nähdä, niin sama visuaalinen kohde herättää hyvin erilaisia kokemuksia.

Hyvin tehty, taiteilija on tiennyt, miltä rekkaromun osat näyttävät altapäin. Kuski raukka kyynel silmässä istuen, henki säilyi, mutta menikö työ? Tämä graffiittityö on tosi surullinen ja tumma. Maailmassa on muutenkin onnettomuuksia, sotia, ym. Katselisin hieman iloisempia, mutta on se kuitenkin nyt parempi kuin tyhjä harmaa seinä. Onneksi ei ole sattunut omalle kohdalle autokolaria. Kuva olisi minua muistuttamassa ja minun täytyisi muuttaa taloa.¹

Bonsdorffin ajatus siitä, että ympäristön esteettinen kokeminen olisi arjen mahdollisuus, tarkoittaa luultavasti, että arjessa huomatu pienet mielenkiintoiset asiat voivat synnyttää esteettisen kokemuksen. Myös kyselyaineisto osoittaa, että mielikuvituksen käyttö lisää esteettisen kokemuksen mahdollisuuksia. Kontulankaaren maalausten tavoitteena on, että jokainen asukas voisi löytää maalauksista tänään yhden suosikin ja myöhemmin toisen. Mielikuvitusta käyttämällä maalauksista löytää erilaisia tulkintoja ja näin maalaukset voivat tarjota arjen esteettisiä kokemuksia vielä pitkään.

Arto Haapala kirjoittaa artikkelissaan *”Arjen arkisuus ja esteettisyys”*, että arki on tuttu, yllätyksetön ja turvallinen. Ajan myötä silmä tottuu arkisiin asioihin ja ne muuttuvat huomaamattomiksi. Haapalalle arjessa eläminen on elämismaailmassa elämistä, jossa ihmiset elävät tietyssä kulttuurissa ja omaksuvat sen asioille antamia merkityksiä. Elämismaailma on subjektiivinen mutta aina myös jaettu, koska kukaan ei voi elää omassa kuplassaan, vaan ihminen elää aina osana jotain yhteisöä. Esteettisyys on hänelle särö elämismaailman huomaamattomuudessa ja tuttuudessa. Tämä särö on jotain, joka pistää silmään tai muuten herättää huomiota.² Kontulankaaren seinämaalaukset ovat osa sen asukkaiden elämismaailmaa ja osalle asukkaista ne tekevät arkeen säröä kauemmin, kun taas toiset asukkaat ovat jo niihin tottuneet. Haapala kirjoittaa: *”Kaikki objektit ovat aluksi vieraita, mutta muuttuvat välttämättä ajan myötä tutuiksi. Näin objektit siirtyvät moduksesta toiseen. Ne voivat siirtyä myös takaisin alkuperäiseen modukseen.”*³ Näin myös eräs vastaaja kertoo:

¹ KV 16.

² Haapala 1995, 97–101.

³ Haapala 1995, 101.

Maalauksiin on tottunut eikä niitä arjessa enää huomaa, ellei lähesty taloja poikkeavasta suunnasta.¹

Arkisista rutiineista poikkeaminen tekee särön vastaajan elämismaailmaan ja seinämaalaukset palaavat takaisin tilaan, jossa ne koetaan huomiota herättävinä. Muutama vastaaja oli huolissaan siitä, että maalauksiin tottuu, ja ne eivät enää riitä herättämään iloa ja piristystä arkeen. Haapalan mukaan arkisuuden modus kuuluu ihmisen elämään ja siinä ei ole mitään kartettavaa. *”Arkisuudessa oleminen on aitoa inhimillistä olemista. Mutta myös arkisuuden säröt ovat osa ihmisen todellisuutta. Osa niistä on arjen rytmiä haittaavia, sen järjestystä rikkovia, osa taas sellaisia, jotka aidosti rikastuttavat arkea.”*² Eli kaikki objektit muuttuvat vähitellen tutuiksi ja huomaamattomiksi, mutta se ei tarkoita sitä, että ne lakkaisivat tuottamasta iloa ja piristystä arkeen.

3.3 Jos olisin voinut päättää

Kyselyssä tiedustelin, millaisia kuvia asukkaat olisivat halunneet, jos he olisivat itse saaneet päättää maalausten sisällöstä. Monet vastaajat kertoivatkin, millaisia maalauksia he olisivat toivoneet. Nämä vastaukset kertovat mielestäni heidän omasta visuaalisesta ympäristökäsityksestään ja niistä totutuista käsityksistä, jotka liittyvät suurten seinäpintojen kuvittamiseen. Monet vastaajista toivoivat paljon värikkämpiä maalauksia:

Jos olisin saanut päättää maalausten sisällöstä, olisin valinnut värikkäämpää ja paljon iloisempaa teemaa, ehkä jokin yhdistävä aihe / piirros.³

Luontoaiheita ja maisemamaalauksia toivottiin myös paljon.

Jos itse olisin saanut vaikuttaa maalauksiin, olisi niissä ollut paljon enemmän värejä, iloisia aurinkoisia kauniita kuvia, elikkä maisemia saateenkaarineen, puistoja kukkineen ja kera suihkulähteiden.⁴

¹ KV 9.

² Haapala 1995, 104–105.

³ KV 4.

⁴ KV 13.

Maisemat ja luontoaiheet ovat suosittuja julkisten tilojen somistuskuvina. Luonto on ympäristönä paikka, joka rauhoittaa. Tutkimuksissa on myös todettu, että luontokuvat esimerkiksi odotustiloissa vaikuttavat ihmisen fysiologisiin toimintoihin. Ne vähentävät jännitystä ja tätä kautta laskevat verenpainetta sekä sydämen sykettä enemmän kuin huonetilat, joissa ei ole luontokuvia.¹ Suurista luontoaiheisista kuvista tulee mieleeni myös maisematapetit ja freskot, joilla on vuosisatoja koristeltu seinäpintoja. 1800-luvulla porvariston keskuudessa yleistyneet panoraamatapetit tarjosivat hetken pakoa todellisuudesta eli näkymiä vieraisiin maisemiin sekä mieleenpainuvia kulis-seja sosiaaliselle seurustelulle.² Itse muistan, että siskoni laittoi 80-luvulla huonee-seensa panoraamatapetin auringon laskusta palmupuiden reunustamalla rannalla. Huoneen tunnelma muuttui paljon, arkisesta huoneesta tuli tunnelmallinen keidas. Luontoaiheet ja toivomus sateenkaaresta ja puistosta suihkulähteineen voidaan tul-kita toivomuksina maisemista, jotka hetkeksi karkottavat arkisen todellisuuden.

Väriä toivottiin enemmän lähes kaikissa vastauksissa. Tämä johtuu varmasti siitä, että Kontulankaaren talot ovat harmaita, näin ympäristö koetaan yksitoikkoiseksi ja värittömäksi, vaikka kasvillisuutta ja tilaa talojen välissä on runsaasti. Kaksi vastaajaa kirjoittikin, että asuinympäristön hyvänä puolena on talojen väliin jäävät tilat ja runsas kasvillisuus.

*Talot ovat kaiken kaikkiaan väljästi rakennetut ja hyvin ulkoisestikin hoi-detut niin, että ei nämä muraalit niitä ainakaan huonomaksi tee.*³

*Asuinympäristönä tämä on peruslähiö, mutta mukavaa, että on kuitenkin hieman tilaa, vihreää, ym. eikä talot aivan kylki kyljessä.*⁴

Yksi vastaajista halusi helpommin lähestyttäviä maalauksia:

*Maalauksia, joita ymmärtää ihan katsomalla, eikä tarvitse arvailla sen tarkoitusta.*⁵

¹ Aura et al. 1997, 94, 98.

² Turunen 2013, 13, 48.

³ KV 11.

⁴ KV 9.

⁵ KV 12.

Varsinkin mainonnassa ja laajaan ymmärrettävyyteen tähtäävässä taiteessa pyritään usein tietoisesti rajoittamaan katsojan tulkinnallista liikkumatilaa ja välttämään monitulkinnallisia aspekteja.¹ Kontulankaaren seinämaalausprojektin tavoitteena ei ollut tuottaa ”helppoa” taidetta vaan kuvia, jotka puhuttelevat katsojaansa ja joista jokainen voi tehdä omia tulkintoja. Helposti lähestyttävän taiteen kohdalla intensiivisyys, jolla teosta katsotaan, voi ensimmäisellä keralla olla erityistä. Jos teos on liian helposti tulkittavissa tai liian hyvin ympäristöönsä sopeutuva niin arkiympäristössä, jossa teoksen ohimenevä kohtaaminen toistuu, se kohdataan usein toissijaisesti tai kolmannen asteen huomioimisella, jolloin katsoja tietää teoksen olemassaolon, mutta ei pysähdy katsomaan sitä tai tutkimaan teoksen yksityiskohtia.²

Vastauksissa toivottiin myös yhteiskunnallisesti kantaaottavia ja puhuttelevia kuvia, tosin niin, että kuvat sopisivat kaiken ikäisille katsojille.

*Valoisempia, värikkäitä vaikka ottaisivat kantaakin yhteiskuntaa sorsiviin asioihin ei se haittaa. Niiden pitäisikin muuttaa asioita tai ainakin pistää muuttumaan. Jos olisin voinut vaikuttaa maalausten sisältöön, olisin valinnut enemmän puhuttelevia aiheita niin kun kahden miehen maalauksessa. Kuvien ei olisi tarvinnut olla shokeeraavia, pelottavia tai muutenkaan mitenkään raakoja, jotta myös nuoremmat asukkaat olisivat voineet niistä rauhassa nauttia.*³

Otso Kantokorpi tuo artikkelissaan ”Muraalit vs. harmaa betoni” esille, että kantaaottava muraalitaide on lähtöisin Meksikosta, jossa suurilla seinämaalauksilla lukutaidottomalle kansalle kerrottiin vallankumouksen ihanteista. Yhdysvalloissa kansalaisaktivistit toivat muraalien kautta yhteiskunnallisia epäkohtia esille.⁴ Meillä kantaaottavia seinämaalauksia on lähinnä graffititaiteessa. Upea 17 tuotti Hyvinkäälle Jani Leinosen graffititeoksen ”Tietä käyden tien on vanki, vapaa on vain umpihanki”. Teos koostuu tunnettujen firmojen logoja muistuttavista sanoista. Teoksellaan Leinonen haluaa ottaa kantaa suurten yritysten dominoivaan valta-asemaan, jota hyväksi käyttämällä ne orjuuttavat tuottajia.⁵ Kantaaottavuus julkisessa taiteessa on ongelmallista, koska julkinen taide ei voi olla loukkaavaa tai syrjivää. Siksi julkinen taide

¹ Seppä 2012, 152, 153.

² Rysti 2015, 43–44.

³ KV 16; KV 22.

⁴ Kantokorpi 2017, 9–10.

⁵ Lamminen 2017.

yleensä sopeutetaan yleisesti hyväksyttyihin kulttuurisiin arvoihin, ja tuotetaan teoksia, jotka sopivat kaikille.¹ Taiteen paikka myös vaikuttaa siihen, miten kantaaottava se voi olla. Leinosen teos on maalattu betoniaitaan, joka on junaradan vieressä. Julkisessa taiteessa merkitykset syntyvät, kun katsoja kohtaa teoksen. Taiteilijan tarkoittama kriittisyys ja kantaaottavuus eivät tule julkisiksi, jos katsoja ei sitä tulkitse teoksesta.²

Yksi vastaaja toivoi uskonnollista kuvaa

*Jos olisin saanut vaikuttaa, olisin tehnyt tai ehdottanut enkelin kuvaa, joka suojelee siivillään taloja / asukkaita. Tai rukoilevia käsiä olisin ehdottanut.*³

Suomessa julkisessa kaupunkitaiteessa ei uskonnollisia kuvia juurikaan ole, koska julkisen taiteen tulisi sopia kaikille, loukkaamatta ketään. Ongelmallista on, että hyvin neutraalit taideteokset, jotka sulautuvat ympäristöönsä eivätkä hätkäytä ketään tai aikaansaa keskustelua tai kritiikkiä, jäävät myös helposti huomaamatta ja unohtuvat.⁴

Karppisen tutkimuksen ”Julkinen taide kaupunkimaisemassa. Seinämaalausten merkitykset Lappeenrannassa ja Porissa” mukaan seinämaalaukset ovat aina kantaaottavia. Karppinen tutki Poriin ja Lappeenrantaan tehtyjä seinämaalauksia, ja hänen mielestään ne ottivat kantaa sijaintinsa, kokonsa ja aiheidensäkin puolesta.⁵ Rysti on omassa tutkimuksessaan Karppisen kanssa samaa mieltä, että kaupunkitilassa oleva julkinen taide ei voi koskaan olla pelkästään autonominen teos, koska tila on myös osa teoksen kontekstia, ja tilalla on aina symbolisia, poliittisia ja sosiaalisia merkityksiä.⁶ Kontulankaaren seinämaalausten aiheena on koti, yhdessä oleminen ja tekeminen, eli nekin ottavat kantaa näihin aiheisiin omista lähtökohdistaan käsin. Eräs vastaaja katsoo kuvien kertovan ”yksinäisyydestä, yhteisöllisyydestä tai sen puutteesta.”⁷ Maalaukset voi kokea hyvin eri tavoin. Joitakin maalaus tai maalaukset puhuttelevat enemmän ja toisia vähemmän, lähestymistavasta aina riippuu, millaiseen tulkintaan päätyy.

¹ Naukkarinen 2009, 29–30.

² Rysti 2015, 38.

³ KV 26.

⁴ Naukkarinen 2009, 29–30.

⁵ Karppinen 2016, 36.

⁶ Rysti 2015, 59.

⁷ KV 23.

4. Erityisen kiinnostava paikka

4.1 Nyt on jotain, mitä katsoa

Kontulan asemakaavoituksessa sommittelu perustuu korkeiden ja matalien rakennusten vuorotteluun ja vaaleisiin sävyihin. Talojen väleissä on suuret piha-alueet ja korttelirakenne on avoin. Alueella tavoitteena oli mahdollisimman suuri yhteneväisyys, ja se kaavoitettiin käsittämään kolme kokonaisuutta. Kontulassa rakennukset sijoitettiin veistoksellisesti luonnon keskelle. Rakennusten julkisivujen nauhaikkunat tuottivat asuntoihin valoa ja ilmaa ja korostivat asuntojen terveellisyyttä ja hygieniää. Noin puolessa Kontulan julkisivuista on nauhaikkunoita, ja myöhemmin elementtirakentamisen edistyessä julkisivut pelkistyivät levyiksi, joissa ikkunaa varten oli standardikokoinen reikä.¹

Ympäristöestetiikassa kokemuksen luonne on välitön, sillä kokemus tapahtuu kohteessa itsessään. Ympäristö kohteena ei ole tarkkarajainen ja määrittynyt, vaan se on muuttuva ja moniaistillisesti koettava. Estetiikan tutkija Petteri Kummalan mukaan ympäristökokemukseen kuuluvat myös tiedolliset seikat, kuten paikallishistorian tietämys, muistot, mielikuvat ja kokemukset.² Arkkitehti Panu Lehtovuori pohtii artikkelissaan *”Weak places: Thoughts on strengthening soft phenomena”* heikon paikan kokemuksen syntyä. Lehtovuoren mukaan heikon paikan kokemus syntyy paikoista, joilla ei ole sidettä menneisyyteen eli niiltä puuttuvat historialliset kerrostumat ja identiteetit. Ne ovat paikkoja, jotka eivät sano mitään. Heikot paikat eivät kutsu luokseen, ne vain ovat.³

Kontulan arkkitehtonisena tavoitteena oli mahdollisimman yhtenäinen rakennusten ulkoasu. Kontula myös rakennettiin nopeasti keskelle metsää, joten paikalta puuttuu myös historiallinen menneisyys asuttuna paikkana. Käsite *”heikon paikan kokemus”*

¹ Salastie 2002, 53-56.

² Kummala 2013, 13-15.

³ Lehtovuori 2010, 398-415.

sopii hyvin kuvaamaan Kontulankaaren asukkaiden kokemuksia asuinpaikastaan ennen maalauksia. Monien vastaajien mukaan asuinympäristö oli ankea ja harmaa sekä rakennukset rumia.

Kun kyseessä on näin synkeät ja rumat rakennukset on edes jotain väriä muutenkin harmaassa Suomessa.¹

Maalaukset ovat tuoneet piristystä muuten niin harmaaseen ympäristöön.²

Kontulankaaren kolme taloa ovat väritykseltään harmaita ja ulkoisesti täsmälleen saman näköisiä. Eräs vastaaja kuvasi asuinpaikkaansa peruslähiöksi. Uusikallion väitöskirjan ”*Arvostetut asuinsijat*” mukaan 60- ja 70-lukujen lähiöistä tuli elementtiraikentamisen myötä liian yhdenmukaisia kaavoitukseltaan ja rakentamistavoiltaan, ja näin hänen mukaansa syntyi stereotyyppinen käsitys lähiöistä asuinympäristönä.³ Salastie kysyy Kontulan arkkitehtuurista, että ”*mitä arkkitehtonisesti arvokasta voi siten ylipäättään olla rakennuksissa, jotka olivat teollisesti tuotettuja, toistensa kanssa samankaltaisia, ja jotka eivät vastanneet mitään perinteisinä pidettyjä kauneusarvoja tai ihanteita?*”⁴ Paikka, jolla on oma erottuva identiteetti, erottuu epäpaikasta. Eli epäpaikkoja ovat paikat, jotka ovat samankaltaisia ja perustuvat jaetulle identiteetille. Tällainen ympäristö ei ruoki mahdollisuuksia yksilöllisiin esteettisiin kokemuksiin. Eräs vastaaja toteaa; ”*Ennen ympäristö oli harmaa ja eloton. Nyt on jotain, mitä katsoa.*”⁵ Monet tutkimukseeni vastanneista ovat samaa mieltä Irma Uusikallion kanssa, jonka mukaan lähiöiden ”*tehorakentamisen seurauksena ”paikka” henkilökohtaisena asuintilana muuttui anonyymiksi ja värittömäksi ja siihen identifioituminen emotionaalisesti vähän koskettavaksi.*”⁶

Uskoisin, että monella vastaajalla Kontulaan liittyy paljon muistoja ja paikkakokemuksia, jotka antavat paikalle identiteetin. Koska Kontula on vastaajien koti, ja koti, fyysisenä tilana, ei voi olla koskaan epäpaikka Kummalan määrittämässä tarkoituksessa. Kodilla on aina yksilöllinen identiteetti kokemuksen ja materian kautta. Noora Virtasen lähiötutkimuksen mukaan viihtyisä ympäristö lisäsi asukkaiden kotiutumista

¹ KV 4.

² KV 2.

³ Uusikallio 2001, 255–256.

⁴ Salastie 2002, 53–56.

⁵ KV 15.

⁶ Uusikallio 2001, 256. Ks. myös Lappi 2007, 188.

ja juurtumista. Naapureiden kanssa verkostoituminen ei sen sijaan noussut tutkimuksessa asuinpaikkaan kotiutumisen kannalta olennaiseksi asiaksi. Tärkeämpää viihtyvyyden kannalta oli ikkunoista avautuvat maisemat ja paikallishistorian tunteminen.¹

Monet vastaajista ovat asuneet Kontulankaari 11:ssä hyvin kauan: yksi yli 40 vuotta, seitsemän yli 20 vuotta ja viisi yli kymmen vuotta. Tutkimukseni vastausten perusteella en voi sanoa, miten hyvin vastaajat ovat kotiutuneet Kontulankaareen. Pitkään samassa paikassa asuminen kertoo jonkinlaisesta sopeutumisesta. Kaikilla ei ole kuitenkaan mahdollisuutta valita asuinpaikkaansa, sillä asuminen on Helsingissä kallista ja oma varallisuus vaikuttaa siihen, missä voi asua. Myös Helsingin kaupungin vuokra-asuntojen saanti voi olla vaikeaa, joten ihmiset voivat joutua asumaan paikassa ja asunnossa, johon he eivät ole oikeasti kotiutuneet. Mattilan tekemästä lähiötutkimuksesta tulee esille, että pitkään samalla alueella asuneilla asukkailla oli kiintymyksen tunteita kotipaikkaansa kohtaan, mutta silti he pitivät asuinympäristöään ankeana ja harmaana.² Tutkimukseni aineistosta näkyy kuitenkin selvästi vastaajien tyytymättömyys talojen ulkoarkkitehtuuria kohtaan ja tyytyväisyys maalauksia kohtaan. Maalaukset ovat muuttaneet heidän asuinympäristöään ja tehneet siitä värikkäämmän, viihtyisämmän ja mielenkiintoisemman.

Ympäristön personalisoinnilla tarkoitetaan henkilökohtaisen ilmeen antamista ympäristölle, jolloin ympäristöstä, kuten esimerkiksi kodista tai omasta huoneesta tulee minuuden jatke.³ Kontulankaaren maalausten merkitys korostuu siinä, että ne yksilöivät jokaisen talon ja tekevät paikasta erityisen.

*Maalaukset ovat kiva ”erikoisuus” ympäristössä.*⁴

Tutkimukseeni vastanneet asukkaat erityisesti korostavat maalausten merkitystä siinä, että ne tekevät heidän asuinympäristöstään persoonallisen ja muusta ympäristöstään erottuvan paikan.

*Maalausten myötä Kontulankaari on tullut selvästi kiinnostavaksi paikaksi. Keittiön ikkunasta näen, että pyhäkävelijöitä on entistä enemmän.*⁵

¹ Virtanen 2017, 26–32.

² Mattila 1999, 60.

³ Aura & al. 1997, 54.

⁴ KV 22.

⁵ KV 25.

Maalausten myötä Kontulankaaren talot eivät ole enää yhteneväisiä keskenään tai alueen muiden talojen kanssa, vaan jokaisella talolla on nyt oma tunniste, jonka kautta se on yksilöitävissä Kontulan, Helsingin ja koko Suomen tasolla. Maalaukset ovat kuin kylttejä, jotka esimerkiksi ”toimivat opastimina vierailijoille.”¹ Eräs vastaaja kirjoittaa:

*Asun rapussa, jonka maalauksessa pieni tyttö on syömässä aamiaista(?).
Siitä on tullut minulle kuva, joka symboloi kotia.*²

Toinen vastaaja pystyy yksilöimään kotinsa paikan vielä tarkemmin. Hän toteaa:

*Mä asun tossa leipälautasen kohdalla.*³

Ympäristön personalisointia voi esiintyä myös ryhmätasolla, jos esimerkiksi jonkin asuinalueen ihmiset kokevat vahvaa me-henkisyyttä, niin se synnyttää ryhmäidentiteettiä.⁴ Kyselytutkimukseni vastauksista on tulkittavissa, että maalausprojekti ja maalaukset ovat lisänneet asukkaiden keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteishenkeä.

*Taiteilijoiden työtä seurattiin ja töistä keskusteltiin. Autot hidastivat kohdalla, selvästi näki, että ihmiset katsoivat töitä. Tuttavapariskunta muutti koirien ulkoilutusreittiä ihan vaan seuratakseen töiden edistymistä.*⁵

*Maalaushanke oli todella tarpeellinen, siitä riitti ja riittää puheenaihetta jopa vieraiden kesken.*⁶

*Maalaukset ovat herättäneet keskusteluja naapureiden kanssa. [...] Tekovaiheessa heräsi paljon keskustelua ja julkistamistilaisuudessa monelle asukkaalle tuli tippa silmään.*⁷

Me-henkeä ja yhteisöllisyyttä varmasti lisäsi myös komeat juhlat, jotka järjestettiin maalausten julkistamiseksi. Kuten Sampo Laurikainen sanoi, tärkeää yhteisöllisyyden kannalta oli, että ”järjestettiin hyvät bileet. [...] Siellä oli kiva tunnelma. Et kyl mä veikkaan, et se vaikuttaa niiku asukkaiden keskinäiseen suhteeseen, et se niiku lähenee ja muuta.”⁸ Auli Rantanen kirjoittaa Hekalaisessa, että ”katsojia tuli ympäri

¹ KV 8.

² KV 22.

³ KV 20.

⁴ Aura & al. 1997, 49, 54.

⁵ Rantanen 2018, 20.

⁶ KV 25.

⁷ KV 23.

⁸ Sampo Laurikaisen haastattelu 20.9.2018.

*Helsinkiä sekä muista lähikunnista. [...] Kaikki huipentui kello 20:00, kun valot sytettiin ja muraalit valaistiin. Katsojia oli molemmin puolin Kontulankaarta, kuvia otettiin ja ihasteltiin.”*¹

Monet vastaajat kertovat olevansa iloisia siitä, että monet ohikulkijat pysähtyvät ihailemaan heidän kotitalojensa maalauksia.

*On mukavaa huomata kävelijöiden (muidenkin kun asukkaiden) pysähtyvän ihailemaan ja ottamaan kuvia.*²

*Tuovat väriä asuinympäristöön ja myös jonkin verran turisteja maalauksia katselemaan. Tuskin tulisivat muuten.*³

*Maalaukset ovat tuoneet ihmisiä Kontulaan pyöräilemään ja kävelemään ja ihailemaan taideteoksia.*⁴

*Muraaleja tullaan katsomaan pidemmältä. Olen itsekin ottanut kaikista kolmesta kuvan ja laittanut ylpeänä Facebookiin.*⁵

*Maalausten myötä Kontulankaari on tullut selvästi kiinnostavaksi. Keittiön ikkunasta seuranneena näen, että esim. pyhäkävelijöitä on entistä enemmän.*⁶

Se, että ennen harmaa ja mitäänsanomaton kohde on muuttunut kiinnostavaksi, vaikuttaa myös me-henkeen asukkaiden kesken. Vastauksista heijastuu ylpeys siitä, että meidän oma asuinalue on muuttunut positiivista huomiota herättäväksi.

4.2 Urbaani elämys

Ympäristön esteettinen kokemus ja siitä tehtävä tulkinta on hyvin monitahoinen merkitysrakennelma, joka syntyy kohteen ja kokijan välillä. Kokijalla on herkkyys havaita ympäristön yksityiskohtia ja kohteen ominaisuuksia, ja kokijan ja kohteen yhteisvaikutuksen kautta syntyy esteettinen kokemus. Kummalan mukaan olisikin parempi puhua ympäristön kokemuksen merkityksellisyydestä kuin pelkästään esteettisyydestä. Hän kiteyttää ajatuksensa, että mitä herkemmin ja monipuolisemmin

¹ Rantanen 2018, 22.

² KV 23.

³ KV 9.

⁴ KV 21.

⁵ KV 20.

⁶ KV 25.

voimme kokea ympäristöämme, sitä rikkaampi on meidän kokemuksemme maailmasta. Jos ympäristö, jossa elämme, on virikkeiltään runsas, se tarjoaa kokemuksellisia elämyksiä joka päivä. Arki muuttuu paremmaksi ja ympäristö viihtyisämmäksi.¹ Myös Bonsdorffin tavoitteena on kaventaa arjen kokemuksen ja esteettisen elämyksen välistä eroa. Bonsdorffin mukaan esteettinen kokemus tulisi ymmärtää arjen mahdollisuutena missä tahansa tilanteessa.² Bonsdorff tarkoittanee arjen esteettisellä elämyksellä pieniä arjessa koettuja asioita, jotka tuovat iloa. Kontulankaaren seinämaalaukset ei ole kovin pieniä ja ensimmäisellä kohtaamiskerralla ne herättävät mielestäni hyvin voimakkaan elämyksen. Eräs vastaaja sanoo:

*Ensimmäistä kertaa elämässäni näen päivittäin kuvia tällaisessa as-
teikossa”³*

Jos kuitenkin ajatellaan, että asuu Kontulankaaren taloissa ja näkee maalaukset päivittäin monta kertaa, niin esteettinen elämys muuttuu tottumuksen myötä arjen esteettisen kokemuksen mahdollisuudeksi. Muutamat vastaajat kertovat, että maalaukset eivät ole mitenkään muuttaneet heidän elämäänsä tai vaikuttaneet heidän hyvinvointiinsa, mutta kokevat, että maalaukset piristävät arkea.

*Siitä, onko ne vaikuttaneet juuri minun elämäni tai hyvinvointiin en
osaa sanoa. [...] Maalaukset toivat mukavaa piristystä Kontulanka-
reen.⁴*

Anna-Maija Ylimaula yhdistää esteettisen kokemuksen ja urbaanin elämyksen. Hänen mukaansa esteettinen arvo tulee esille siitä suhteesta, joka meillä on kyseiseen paikkaan. Hänen mielestään urbaanin elämyksen paikka syntyy vuorovaikutteisuu-
desta, joka synnyttää paikan kokemuksen.⁵ Eli paikka sinänsä ei riitä synnyttämään urbaania elämystä, vaan tarvitaan aina ihmisiä ja heidän kykyään kokea ympäristö-
ään sekä herkkyyttä löytää ympäristöstään koettavia asioita. Kontulankaari 11 on
vastaajien koti ja tukikohta, josta käsin arkea eletään. Ei ole samantekevää, millainen
asuinympäristö on. Yksittäiset paikat ja ympäristöt voivat tukea ihmisen jaksamista.
Ihminen kokee ympäristöään omien tunnetilojensa ja päämääriensä kautta. Tunnepe-

¹ Kummala 2013, 15.

² Ylimaula 2002, 21.

³ KV 3.

⁴ KV 13.

⁵ Ylimaula 2002, 21, 31.

räinen arviointi on voimakasta silloin, kun esimerkiksi ympäristö koetaan ensimmäistä kertaa tai tuttu ympäristö muuttuu. Ympäristön voi näin tunneperäisesti kokea joko henkistä vireystilaa nostavaksi tai laskevaksi tai neutraaliksi.¹ Vastaajien keskuudessa osa koki, kuten edellä käy ilmi, maalausten tuoneen heidän arkeensa positiivisuutta ja iloa.

*Ympäristö ei ole niin masentava enää.*²

Muutamit kokivat, että ympäristö on *”ihan sama kuin ennenkin.”*³ Maalausten ei koettu vaikuttaneen *”Kontulankaari II ympäristöön alueena.”*⁴

Kaikkiin arviointeihin vaikuttavat yksilön mieliala ja muut elämään vaikuttavat asiat. Pelkästään ympäristöä parantamalla ei kaikkia ihmisten ongelmia voida poistaa. Paikkaan liittyvät positiiviset tunnesiteet voivat kuitenkin auttaa minäkokemisen jatkuvuuden ja eheyden ylläpitämisessä.⁵

Kalevi Korpelan tutkimuksen *”Melukylä vai mansikkapaikka”* mukaan ihmiset haaveilevat oman hyvinvointinsa parantamiseksi ympäristöihin, jotka tuntuvat hyvältä. Korpelan tutkimukseen vastanneet kokivat, että olo tila muuttui paremmaksi kaiken tyyppisissä paikoissa, jotka koettiin miellyttäväksi. Vastaajien mielialaan vaikuttivat nimenomaan ympäristön ominaisuudet, eivät muut ihmiset. Asuinalueen esteettisyys nousi Korpelan tutkimuksessa yhdeksi viihtyvyyden ja psyykkisen terveyden osatekijäksi. Vastaajat pitivät kaunista ja siistiä ympäristöä esteettisenä ja itselleen tärkeänä.⁶ Eli esteettisesti hyväksi koettu ympäristö voi lisätä hyvinvointia. Muutamit tutkimukseeni vastanneet asukkaat kokivat, että seinämaalaukset ovat vaikuttaneet positiivisesti heidän hyvinvointiinsa. He kokivat olonsa pirteämmäksi ja valoisammaksi.⁷

¹ Aura et al. 1997, 53, 125–126.

² KV 15.

³ KV 8.

⁴ KV 1.

⁵ Aura et al 1997, 126–127.

⁶ Korpela et al. 2001, 140, 147–148.

⁷ KV 7; KV 15.

4.3 Varjosta valoon

Arkkitehti Juhani Pallasmaa puhuu perifeerisen havainnon roolista rakennettujen ympäristöjen kokemuksissa. Hänen mukaansa koemme ympäristömme vivahteita intuitiivisesti ja tiedostamatta. Vaistonvaraiseen kokemukseen vaikuttavat mielikuvat ja muistot sekä kuulo, haju ja tuntoaisti. Pallasmaan mukaan perifeerisen havainnon kautta voidaan selittää myös termejä ”tilan tuntu” ja ”paikan henki”.¹ Von Bonsdorff puhuu esteettisen kokemuksen synnystä aistillisuuden kautta. Aistillisuus on intiimiä ja sillä voi olla anonyymi luonne.² Mielestäni von Bonsdorffin aistillisuus ja Pallasmaan perifeerinen havainto ovat samanlaisia kokemuksen muotoja, jotka syntyvät monien eri aistien välittämien ärsykkeiden kautta ja ovat ehkä tarkan kielellisen erottelun ulkopuolella. Arkkitehdit ja taiteilijat voivat luoda ja rakentaa erilaisia atmosfäärejä, mutta niitä ei kuitenkaan voi kielellisesti tyhjentävästi ilmaista tai kuvailla, vaan jokaisen täytyy kokea ne subjektiivisesti. Kun tutkitaan paikan tunnelmaa, niin käsitellään paikan tunteisiin vaikuttavia elementtejä.³ Paikan tunnelmaa ei voi hallita samalla lailla kuin paikan historiaa tai arkkitehtuuria, vaan tunnelma on muuttuva; kun jokin asia paikassa muuttuu, niin tunnelmakin muuttuu.⁴ Kyselyn vastauksista myös näkyy, miten vastaajat vertaavat asuinpaikkansa tunnelmaa ennen ja jälkeen maalausten.

*Ne ovat tuoneet kauneutta ja positiivista erilaisuutta pihojen tunnelmaan.*⁵

Yksi vastaajista on asunut Kontulankaari 11:ssä muutaman kuukauden, ja hänellä ei ole kokemusta eikä muistoa paikasta ennen seinämaalauksia. Hänellä on mielikuva ympäristöstä, jossa hän asuu, ja hänen mielestään ”maalaukset ovat kiva ”erikaisuus” ympäristössä.”⁶ Hän kirjoittaa:

Miten maalaukset ovat muuttaneet asuinympäristöä, siihen en voi vastata, koska en ole asunut osoitteessa edes kahta kuukautta. Minulle maalaukset ovat siten olleet aina osana ympäristöä. Ja vaikka maalaukset

¹ Pallasmaa 2011, 14–21.

² Bonsdorff 1998, 78–89.

³ Isohanni 2001, 111–113.

⁴ Forss 2007, 115.

⁵ KV 21.

⁶ KV 21.

*ovat mielestäni kivoja en koe niiden vaikuttavan millään lailla arjen hyvinvointiini. Asiaa saattaisi toki vaikuttaa se, jos tietäisin jokaisen maalauksen tarinan.*¹

Paikan tunnelman kokemiseen vaikuttavat myös paikan historiallinen ulottuvuus ja ajallinen syvyys.² Asukas, joka pitää maaluksista, mutta ei koe niiden vaikuttaneen arjen hyvinvointiinsa, ajattelee, että tuntemalla jokaisen maalauksen taustalla olevan tarinan, ne saattaisivat vaikuttaa häneen eri lailla. Maalauksista tulisi ehkä henkilökohtaisempia ja ne pystyisivät luomaan koskettavamman tunnelman. Sillä visuaalinen ulottuvuus kattaa myös ajallisen syvyyden, ja tunnelma on henkilökohtainen kokemus, joka syntyy siitä todellisuudesta, jonka tuntee.³ Eli tutut asiat nähdään eri tavalla, ja tuttuihin tiloihin tai ympäristöihin tehtyt muutokset muuttavat niiden kokemusta.

Valolla on suuri merkitys tunnelman luoja, sillä valo mahdollistaa värien näkymisen ja kokemisen. Se, minkälaista valo on, vaikuttaa myös paljon tunnelman kokemiseen. Jokaisella vuoden- ja vuorokauden ajalla on oma erityinen valonsa ja oma tunnelmansa.⁴ Keräsin tutkimusaineistoni elosyyskuussa 2018, ja maalaukset valaistiin kesällä 2018. Näin ollen tutkimusaineistoni vastauksista ei tule esille, miten paljon valaistuksella on vaikutusta pihojen tunnelmaan syksyllä ja talvella. Oletettavaa on, että sillä on paljonkin vaikutusta. Lähestyn aihetta omien havaintojeni ja muutaman vastaajan kokemuksen kautta. Eräs vastaaja kirjoittaa:

*On arki parantunut, ei tarvitse tuijotella harmaita sementtiseiniä, ja nyt kun ne ovat valaistu, luovat aivan erilaista tunnelmaa iltojen ja auringottomien päivienkin pimeyteen.*⁵

Saman kokemuksen voin itsekin jakaa. Minulla ei ole kokemusta siitä, millainen tunnelma oli Kontulankaaren pihossa ennen maalauksia. Olen tutkimukseni vuoksi käynyt siellä useita kertoja eri vuodenaikoina, ja kesällä kirkkaassa auringonpaisteessa

¹ KV 22.

² Forss 2007, 122.

³ Forss 2007, 122–123.

⁴ Forss 2007, 116–117.

⁵ KV 23.

tunnelma on aivan erilainen kuin pimeänä talvi-iltana kymmenen asteen pakkasessa. Talven hämärtyvässä illassa valaistut maalaukset tekevät paikasta tunnelmaltaan lämpimän ja herkän. Eräs vastaaja kirjoittaa:

*On hauskaa, kun tulee dösällä himaan ja katsoo talonsa muraalia.*¹

Syksyn pimeydessä ja talven hämärässä valaistut maalaukset aivan kuin kutsuvat luokseen. Bonsdorffin esteettisen elämyksen kokemisessa herkkyyys on se osa-alue, jonka avulla ihminen aistii esimerkiksi paikan tunnelman.² Yksi vastaajista toteaa, että paikan tunnelma on maalausten myötä muuttunut negatiiviseksi. Hänen mielestään ympäristö on edelleen harmaa ja ahdistava.³ Bonsdorffin mukaan ihmisillä on yksilöllinen aistillisuus kokea ympäristöään. Toiset ovat herkempiä kuin toiset. Aistillisuus korostaa yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen henkilökohtaisuutta esteettisessä kokemuksessa. Aistillisuus on silta aineen ja sen synnyttämän moniaistillisen kokemuksen välillä.⁴

Tanskalainen antropologi Mikkel Bille on tutkinut valaistuksen merkitystä ihmisten arjessa. Hänen mukaansa käsite tunnelma syntyy monien eri aistien yhteistyön tuloksena. Yhtenä merkittävämpänä tekijänä tunnelman luomisessa hän kuitenkin pitää valaistusta ja valoa. Valo luo varjot, ja varjot paljastavat muodot. Valo tekee ympäristöstä turvallisen ja tuo värit esille. Valo paljastaa, ja pimeys peittää. Esimerkiksi, kun konsertin lopuksi saliin sytytetään valot, katsoja huomaa, ettei hän ole salissa yksin, valo paljastaa muut vieraat.⁵ Valo siis paljastaa ja kutsuu katsomaan. Kontulankaaren valaistut maalauksetkin kutsuvat katso-
maan, koska valo paljastaa ne pimeinä hetkinä. Monissa

vastauksissa toivottiin enemmän väriä ja maalauksista pidettiin, koska ne väreillään piristävät ympäristöä. Pimeänä aikana valaistut maalaukset antavat ympäristöön vielä enemmän väriä, koska syksyllä ja talvella luonnon värikkyys vähenee. Bille kirjoittaa

¹ KV 20.

² Bonsdorff 1998, 81.

³ KV 6.

⁴ Bonsdorff 1998, 81–82.

⁵ Bille 2013, 1–2, 5, 8–9.

myös valon väristä, jolla on merkitystä tunnelman luomisessa. Liian kirkkaat valot tekevät tilasta steriilin ja sairaalamaisen. Lämpimän väriset valot, kuten kynttilän valo, luovat pehmeää ja romanttista tunnelmaa.¹ Kontulankaaren maalaukset on valaistu alhaalta päin kahdella tehokkaalla lampulla. Valaistus ei jakaudu aivan tasaisesti koko seinälle, vaan alhaalla valo on kirkkaampaa ja ylhäällä vaaleampaa. Alhaalta päin tuleva valo myös korostaa betonilaattojen saumoja, jotka tekevät maalauksista ruudullisia. Valaistus kuitenkin tuo maalaukset esille myös pimeinä vuoden- ja vuorokauden aikoina ja antaa tunnelmaa sekä valoa ympäristöön. Käsittääkseni valaistuksen valinnassa taloudelliset tekijät, kuten lamppujen kestävyys ja energian säästö, vaikuttivat valintoihin. Pyrittiin valitsemaan valaistus, joka ei lisäisi asu-
miskustannuksia.

¹ Bille 2013, 5.

5. Pohdinta

Perttulan mukaan kokemuksen perusrakenne on aina sama riippumatta siitä, minkä tieteenalan näkökulmasta kokemusta lähestytään, ja tutkimusmenetelmät valitaan tutkittavan ilmiön mukaan. Kokemuksen tutkimuksessa keskeistä on toisen ihmisen kokemus ja se tapa, jolla kokemuksesta kerrotaan. Tutkijalla on keskeinen rooli toisen ihmisen kokemuksen ymmärtämisessä ja siinä, miten hän tuo kokemuksen esille.¹ Tutkimustani tehdessäni mietin ympäristöesteettisen kokemuksen syntyä, luonnetta, hetkellisyyttä ja pysyvyyttä. Mietin, miten paljon kokijan oma tunnetila ja mieliala vaikuttavat ympäristön havainnoitiin ja esteettisten kokemusten kokemisen mahdollisuuksiin. Ympäristöesteettisen kokemuksen tutkimus on hetkellistä, se on todellinen siinä hetkessä, kun kokemuksista kerrotaan. Tutkija ei pääse käsiksi alkuperäiseen kokemukseen vaan kokemuksesta rekonstruktioituun ilmaisuun.² Ihmisen kyky ilmaista kokemuksiaan vaikuttaa siihen, miten kokemuksista kerrotaan. Tutkimukseni vastauksista näkyy, että osa vastaajista pystyi kertomaan kokemuksistaan ilmeikkäästi ja laajasti. Toisille kokemuksista kertominen kirjallisesti oli vaikeampaa ja he ilmaisivat tunteuksiaan lyhyesti. Olen yrittänyt analyysia tehdessäni ottaa huomioon kaikki kokemukset ja lyhyistäkin vastauksista lähilukea syvällisempiä merkityksiä.

Etnologiseen tutkimukseen kuuluu, että aineiston keruu tapahtuu kentällä, tutkimus perustuu vuorovaikutukselle ja tutkimuksella on vaikutusta ympäristöön.³ Tutkimukseni kenttä jäi minulle etäiseksi. Olisin varmasti saanut monipuolisemman ja syvällisemmän aineiston, jos olisin viettänyt enemmän aikaa Kontulankaarella ja keskustellut asukkaiden kanssa. Kontaktit asukkaisiin jäivät ajan puutteen vuoksi hyvin vähäisiksi, ja vuorovaikutus tapahtui lähinnä aineiston kanssa. Tutkimukseni kuitenkin osoittaa, että kokemuksiin perustuvaa tutkimusta voi tehdä kyselyn pohjalta. Kyselyssä tutkija jää vastaajille vieraaksi, eikä hänen persoonansa vaikuta vastausten sisältöön. Joidenkin kyselyvastausten kohdalla olisin kaivannut lisäinformaatiota siitä, mitkä eri seikat ovat vaikuttaneet kyseisen kokemuksen syntyyn.

¹ Perttula 1995, 39–41.

² Perttula 1995, 44.

³ Hämeenaho et al. 2014, 8–14.

Lappi kirjoittaa väitöskirjassaan, että kaupunkitutkimus on monitieteellistä ja etnologisesta kirjallisuudesta ei välttämättä löydy riittävästi lähdeaineistoa, vaan sitä täytyy etsiä muiden tieteenalojen kirjallisuudesta. Lappi pyrki löytämään ”*etnologisen linsin*”, jonka läpi hän luki valitsemaansa kirjallisuutta, pyrkien löytämään kirjallisuudesta jotain sellaista, mikä ei ole tullut muiden alojen kaupunkitutkimuksessa niin selvästi esiin.¹ Omassa tutkimuksessani olen myös joutunut turvautumaan pitkälti muiden kuin Kansatieteen tuottamaan kirjallisuuteen. Tutkimuksessani kansatieteellinen katse on subjektiivisten kokemusten esiin nostaminen sekä nykyhetken ja arjen tiedostaminen. En näe, että monitieteisyys jotenkin vähentäisi tutkimukseni kansatieteellistä arvoa, vaan monitieteisyyden kautta voidaan mielestäni kansatieteellisen tutkimuksen piiriin tuoda uudenlaisia tutkimusaiheita.²

Ympäristökokemukset samastakin kohteesta muuttuvat muun muassa mielialojen, vuorokaudenaikojen ja vuodenaikojen mukaan. Kokemuksen tutkimuksen tulokset ovat aina sidoksissa tutkimustilanteeseen.³ Kokemuksen tutkimuksella päästään kuitenkin käsiksi yksilöllisiin arkikokemuksiin ja saadaan syvällisempää tietoa yksilöiden elämismaailmoista.⁴ Ihmisen yksittäiset kokemukset ovat kuin pieniä puroja, ne ovat henkilökohtaisia, mutta usein jaettavissa, ja monien yksittäisten kokemusten kautta voidaan hahmottaa suurempia kokonaisuuksia.

Tässä tutkimuksessa asukkaat kertoivat omia kokemuksiaan, toiveitaan ja tulkintojaan maalauksista ja omasta asuinpaikastaan. Ympäristökokemuksiin vaikuttavat aikaisemmat kokemukset, millaista on ollut ennen ja millaista on nyt.⁵ Lappi pohtii väitöskirjassaan kaupungin tilallisuutta vastakkainasettelun kautta. Lapin mielestä hyvässä ja kiinnostavassa kaupungissa arjen rutiinit ja yllätyksellisyys vuorottelevat.⁶ Kyselyyni vastaajat pohtivat paikan kokemustaan vastakohtaisuuden kautta. Asukkaat, jotka olivat asuneet Kontulankaarella ennen seinämaalauksia, kertoivat vastauksissaan, miten paljon seinämaalaukset ovat muuttaneet paikan kokemusta. Ennen sei-

¹ Lappi 2007, 204.

² Ks. Kivilaakso 2016, 366–367.

³ Perttula 1995, 41–44,

⁴ Ulvinen 2012, 59.

⁵ Ulvinen 2012, 59.

⁶ Lappi 2007, 205.

nämaalauksia paikka koettiin harmaana ja rakennukset rumina. Seinämaalauksen koettiin tuovan Kontulankaareen väriä, ja paikan identiteetti on asukkaiden mukaan muuttunut mielenkiintoisemmaksi ja persoonallisemmaksi.

Mattilan Vuosaareen ja Hakunilaan kohdistuvasta lähiötutkimuksesta tulee myös esille, että rakennusten ulkonäköä muuttamalla paikan kokemus muuttui ilmeikkäämmäksi, värikkäämmäksi, monipuolisemmaksi ja iloisemmaksi. Mattila toteaa, että erilaisten yksityiskohtien ja värien käyttö lisäsi asukkaiden tyytyväisyyttä ja kotiutumista ympäristöön.¹ Tässä tutkimuksessa vastaajat kokivat seinämaalauksen myötä suurempaa identifioitumista asuinpaikkaan, sillä muutamat vastaajat kertoivat kotitalonsa päädyssä olevan maalauksen symboloivan kotia.

Kaikki vastaajat, jotka suhtautuivat positiivisesti seinämaalauksiin, korostivat värien positiivista merkitystä. Ajattelen, että kyse ei ole pelkästään väreistä. Ei ole aivan samantekevää, miten väriä tuodaan ympäristöön. Kontulankaareen väriä tuotiin taiteen kautta. Kontulankaaren seinämaalaukset ovat ainutlaatuiset taideteokset ja ne herättivät vastaajissa monenlaisia tunteita ja tulkintoja. Vastaajilla on ollut herkkyyttä havaita maalauksen yksityiskohtia ja tunnelmia. Monet vastaajat ovat löytäneet maalauksista hyvin henkilökohtaisia tulkintoja. Vastaajat ovat käyttäneet mielikuvitusta kuvien tulkinnoissa ja arvottaneet maalauksia omien kokemustensa perustella. Seinämaalauksen kautta Kontulankaari muuttui kiinnostavammaksi paikaksi. Se sai paljon positiivista huomiota mediassa ja ihmiset tulivat katsomaan maalauksia. Maalauksen koettiin tuoneen arkeen iloa ja vähentäneen masennusta. Vastauksista näkyy, että maalauksia on tutkittu tarkkaan ja niiden äärellä on vietetty aikaa. Ajattelen, että se kertoo kuvien tärkeydestä, on jotain, mitä katsoa. Seinämaalauksen visuaalinen sisältö herättää katsomaan sekä tulkitsemaan ja värit luovat tilaan tunnelmaa.

Tutkimukseeni vastasi vain 10% Kontulankaari 11 asukkaista, mutta tutkimukseni perustella voin sanoa, että ympäristön esteettisyydellä on asukkaille merkitystä. Aikaisemmissa lähiötutkimuksissa, joissa on selvitetty asukkaiden ympäristösuhdetta, on päädytty samanlaisiin tuloksiin. Viihtyisä ympäristö lisää asukkaissa halua huolehtia ympäristöstään ja auttaa heitä kotiutumaan.² Ihmettelen, miksi esimerkiksi Helsingin kaupunki ei määrätietoisemmin satsaa lähiöiden esteettisen viihtyvyyden

¹ Mattila 1999, 59.

² Ks. Mattila 1999; Alamielkkaaja 2005; Virtanen 2017.

parantamiseen. Kyse on varmasti rahasta, mutta pitkällä aikavälillä asuinalueiden viihtyisyyteen panostaminen maksaisi itsensä takaisin. Kun asukkaat huolehtivat ympäristöstään, niin esimerkiksi töhriminen ja kaikenlainen ilkivalta saattaa vähentyä. Kaunis ympäristö lisää myös hyvinvointia ja hyvinvoinnin lisääntyminen vähentää osaltaan terveydenhoitokustannuksia.¹

Asukkaiden ympäristökokemukset ovat sidoksissa aikaan ja muuttuvia, koska kaupunki ihmisen arjen elinympäristönä muuttuu jatkuvasti. Jokaisella aikakaudella ja ajanjaksolla on omia arvoja ja asenteita, jotka ohjaavat suunnittelua ja rakentamista. Tavallinen kaupunkilainen omine tarpeineen ja toiveineen on myös kehittyvän kulttuurin tuote.² On mielenkiintoista nähdä, miten tulevat sukupolvet suhtautuvat seinämaalauksiin. Onko suurten julkisten seinäpintojen kuvittaminen vain 2010-luvun ilmiö vai korjataanko esimerkiksi seinämaalauksia, kun ne ajan myötä kuluvat.

Monissa julkista taidetta ja lähiöitä koskevissa tutkimuksissa todetaan, että kaikkien kannalta parhaaseen lopputulokseen päästään, kun ympäristöä koskevat ratkaisut tehdään yhdessä asukkaiden kanssa.³ Kontulankaaren seinämaalausprojektissa asukkaita ei otettu hankkeeseen mukaan, vaan päätökset tehtiin *”ylhäältä päin”*. Tämän tutkielman kautta asukasnäkökulma tulee hyvin esille, ja toivon, että tästä on hyötyä, kun tulevaisuudessa suunnitellaan ja toteutetaan vastaavia hankkeita.

¹ Vrt Korpela et. al. 2001.

² Uusikallio 2001, 14–15.

³ Ks. esim. Mattila 1999; Uimonen 2010.

Lähdeluettelo

Alamiekkaoja, Riitta 2005: Mielikuvien Itä-Helsinki. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiologian laitos.

Aura, Seppo & Horelli, Liisa & Korpela, Kalevi 1997: Ympäristöpsykologian perusteet. Porvoo: WSOY.

Barthes, Ronald 1994: Roland Barthes. Berkeley, California: University of California Press.

Berleant, Arnold 1995: Mitä on ympäristöestetiikka? *Ympäristö, arkkitehtuuri, estetiikka*. Toim. Arto Haapala & Martti Honkanen & Veikko Rantala. Helsinki: Yliopistopaino.

Bille, Mikkel 2013: Luminous atmospheres. Energy, politics, climate technologies, and cosiness in Denmark. *Ambiances. International journal of sensory environment, architecture and urban space*. <<https://journals.openedition.org/ambiances.376>>. DOI:10.4000/ambiances.376. Viitattu 20.04.2019.

Bonsdorff, Pauline von 1998: The Human Habitat. Aesthetic and Axiological Perspectives. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Bonsdorff, Pauline von 2002: Ympäristöestetiikka. *Suomalainen estetiikka 1900-luvulla* Toim. Oiva Kuisma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Dölle, Sirkku 2017: Kansatieteelliset valokuvakokoelmat ja visuaalinen antropologia. Toim. Jari Kupiainen & Liisa Häkkinen. Tietolipas 253. Helsinki: SKS.

Elovirta, Arja 1998: Katseen kuviteltu viattomuus. *Katseen rajat. Taidehistorian metodologiaa*. Toim. Arja Elovirta & Ville Lukkarinen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ekholm, Laura 2017: ”Tää mun Stadini” Jälleenrakennusajan Helsinki lapsuuden muistin paikkana. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos.

- Fingerroos, Outi & Lillbroända-Annala, Sanna & Koskihaara, Niina & Lundgren, Maija 2017: Yhteiskuntaetnologia – arkinen mutta kriittinen katse maailmaan. *Yhteiskuntaetnologia*. Toim. Outi Fingerroos & Maija Lundgren & Sanna Lillbroända-Annala & Niina Koskihaara. Tietolipas 255. Helsinki: SKS.
- Forss, Anne-Mari 2007: Paikan estetiikka. Eletyn ja koetun paikan fenomenologiaa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Haapala, Arto 1995: Arjen arkisuus ja esteettisyys. *Ympäristö, arkkitehtuuri, estetiikka*. Toim. Arto Haapala & Martti Honkanen & Veikko Rantala. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hakamies, Inkeri 2016: Tutkimuksen monet dialogit. *Etnologinen tulkinta ja analyysi. Kohti avoimempaa tutkimusprosessia*. Toim. Jukka Jouhijoki & Tytti Steel. Ethnos-toimite 18. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Heinonen, Yrjö 2014: Taide, kokemus ja maailma. Risteyksiä tieteidenväliseen taiteiden tutkimukseen. Toim. Yrjö Heinonen. Utukirjat 6. Turku: Painosalama Oy.
- Hietala, Veijo 2014: Väline. *Taide, kokemus ja maailma. Risteyksiä tieteidenväliseen taiteiden tutkimukseen*. Toim. Yrjö Heinonen. Utukirjat 6. Turku: Painosalama Oy.
- Hooper, Ryan Patrick 2017: As Murals in the Market expands, painter Pat Perry puts a focus on the neighborhoods. Detroit Free Press Sep. 21. 2017. <www.freep.com/arts>. Viitattu 12.12.2018.
- Hyypä, Markku T. & Liikanen, Hanna-Liisa 2005: Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hyötyläinen, Mika 2013: Resident Accounts of Mellunmäki. Territorial Stigma Explored in a Helsinki lähiö. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntapolitiikan laitos.
- Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika 2014: Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. *Moniulotteinen etnografia*. Toim. Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto. Ethnos toimite 17. Tallinna: Tallinnan kirjapaino.

Isohanni, Tuula 2002: Kerrostumien läpi taiteen paikaksi. *Urban Adventures. Urbaanit elämysten paikat*. Toim. Anna-Maija Ylimaula. Future Home Institute publications. Oulu: Painotalo Suomenmaa.

Jouhki, Jukka & Steel, Tytti 2016: Analyysin ja tulkinnan ulottuvuuksia etnologiassa. *Etnologinen tulkinta ja analyysi. Kohti avoimempaa tutkimusprosessia*. Toim. Jukka Jouhijoki & Tytti Steel. Ethnos-toimite 18. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda.

Jäntti, Raisa 2017: Lokikirja. Taide 6/2017.

Kantokorpi, Otso 2017: Muraalit vs. harmaa betoni. Taide 6/2017.

Karppinen, Katariina 2016: Julkinen taide kaupunkimaisemassa. Seinämaalausten merkitykset Lappeenrannassa ja Porissa. Pro gradu -tutkielma. Ympäristöpolitiikka ja aluetiede. Tampereen yliopisto.

Karttunen, Sari 2000: Julkisen taiteen monet käytännöt. Poissulkemisen symboleista kadonneen yhteisöllisyyden rakentajiksi. Sivut. Tilastollinen aikakausilehti 3/2000, 46–51.

Kivilaakso, Aura 2016: Mediatekstit, kulttuuriperintö ja tutkijan katse. *Etnologinen tulkinta ja analyysi. Kohti avoimempaa tutkimusprosessia*. Toim. Jukka Jouhijoki & Tytti Steel. Ethnos-toimite 18. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda.

Kokkonen, Jouko 2002: Kontulan vaiheet. *Kontula. Elämää lähiössä*. Toim. Jouko Kokkonen. Kansanelämän kuvauksia 59 SKS. Tampere: Tammer Paino OY.

Korkiakangas, Pirjo & Olsson, Pia & Ruotsala, Helena & Åström, Anna-Maria 2016: Kirjoittamalla kerrottua. *Kirjoittamalla kerrotut. Kansatieteelliset kyselyt tiedon lähteenä*. Toim. Pirjo Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala & Anna-Maria Åström. Ethnos toimite 19. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda.

Korpela, Kalevi & Päivänen, Jani & Sairinen, Rauno & Tienari, Satu & Wallenius, Marjut & Wiik, Maarit 2001: Melukylä vai mansikkapaikka? Asukkaiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä asuinalueiden terveellisyydestä. Suomen ympäristö 467. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kummala, Petteri 2013: Helsinki kaikilla aisteilla. Kaupunkiluonto, esteettinen diversiteetti ja epäpaikka. *Kaupunki estetiikkaa*. Toim. Anne-Mari Forss & Tarja Rannisto. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.

Kupiainen, Jari 2017: Johdanto. *Kuvatut kulttuurit*. Toim. Jari Kupiainen & Liisa Häkkinen. Tietolipas 253. Helsinki: SKS.

Lamminen, Katja 2017: Taiteilija Jani Leinosen mielestä viljelijä on kapitalistin orja. Suuryrityksiä kritisoiva seinämaalaus syntyy Hyvinkäälle. Maaseudun Tulevaisuus/23.09.2017.

Lappi, Tiina-Riitta 2007: Neuvottelu tilan tulkinnoista. Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Lefebvre, Henri 1992: The production of pace. Translated by Donald Nicholson-Smith. Oxford: Blackwell Ltd.

Lehtovuori, Panu 2000: Weak places: Thoughts on strengthening soft phenomena. City 2000/vol. 4:3, 398–415.

Lehtovuori, Panu 2002: Paikka on merkityksen annon hetki. Kaupunkisuunnittelun kokemuksellisen lähestymistavan historiaa. *Urban Adventures. Urbaanit elämysten paikat*. Toim. Anna-Maija Ylimaula. Future Home Institute publications. Oulu: Paionatalo Suomenmaa.

Lento, Katri & Olsson, Pia 2013: Kaupunki, muistot ja muistaminen. *Muistin kaupunki*. Toim. Katri Lento & Pia Olsson. SKS historiallinen arkisto 138. Vantaa: Hansaprint Oy.

Lukkarinen, Ville 1998: Taiteen tarina. *Katseen rajat. Taidehistorian metodologiaa*. Toim. Arja Elovirta & Ville Lukkarinen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lähiöprojektin toimintaraportti 2017. Kaupunkiympäristön esitteitä 2017:1.

Mattila, Hanna 1999: Lähiö elettyinä ja koettuna paikkana. Asukkaan elämismaailma lähiön kehittämisen lähtökohtana. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Taiteentutkimuksen laitos.

Merleau-Ponty, Maurice 2002: *Phenomenology of Perception*. Translated by Colin Smith. London: Routledge.

Mäkinen, Liisa 2010. Julkisen tilan kontrollin ulottuvuuksia. Tapaustutkimus Stop Töhryille -projektista. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikan laitos.

Naukkarinen, Ossi 2009: Julkisen taiteen kolme muotoa. *Alue ja ympäristö* 38:1, 28–38.

Niskanen, Sirkka 2009: Hermeneuttisen psykologian tieteenfilosofinen traditio. *Kokemuksen tutkimus*. Toim. Juha Perttula & Tiina Latomaa. Tampere: Juvenes Print.

Ojanen, Karoliina 2018: Eroja yhdenentekevyydestä jokapäiväiseen rasismiin. Monikulttuurisia kohtaamisia Helsingin lähiössä. *Alue ja ympäristö* 47: 1, 17–30.

Olsson, Pia 2016: Kyselyaineistojen dialogisuus. *Kirjoittamalla kerrotut. Kansatieteelliset kyselyt tiedon lähteenä*. Toim. Pirjo Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala & Anna-Maria Åström. Ethnos toimitte 19. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda.

Pallasmaa, Juhani 2011: Tila, paikka, atmosfääri. Perifeerinen havainto arkkitehtuurikokemuksessa. *Arkkitehti* 5/2011.

Perttula, Juha 1995: Kokemuksen tutkimuksen luotettavuudesta. *Kasvatus* 1/1995, 39–46.

Perttula, Juha 2009: Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tietenteoria. *Kokemuksen tutkimus*. Toim. Juha Perttula & Tiina Latomaa. Tampere: Juvenes Print.

Pyörälä, Eeva 1995: Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologiaa. *Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla*. Toim. Jaakko Leskinen. Helsinki: Ykköspaino Oy.

Pöysä, Jyrki 2010: Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteiden välisenä metodina. *Vaeltavat metodit*. Toim. Jyrki Pöysä & Helmi Järviluoma & Sinikka Vainio. Suomen Kansantietouden Tutkijan Seuran julkaisuja. Kultaneito VIII Joensuu.

Rantanen, Auli 2018: Kontulankaaren muraalit. Hekalainen Itä 1/2008. Heka Itä Oy:n Vuosaaren, Puotilan, Kontulan & Vesalan vuokralaistoimikuntien asukaslehti.

Rautio, Pessi 2017: Promenadi taiteen julkisilla poluilla. Ajatuksia ja arvioita. Taide 6/2017.

Ramberg, Klas 2012: Konstruktionen av framtidens stad. Arkitekttavlingar om bostäder och stadsdelar i Sverige 1989–2003. Stocholm: Hemmavid förlag.

Roivainen, Irene 1999: Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 1999:2. Helsinki: Paintmedia Oy.

Rosendahl, Suvi & Wallin, Antti 2017: Kerrostalolähiön kulttuurisen muutoksen kartoitus. *Kulttuurisuunnittelu, Kaupunkikehittämisen uusi näkökulma*. Toim. Maunu Häyrynen & Antti Wallin. Helsinki: SKS.

Rysti, Anne 2015: Julkisen taiteen asema katukuvassa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos.

Saarikangas, Kirsi 2002: Merkityksellinen tila: lähiöasuminen, arkkitehtuurin, asukkaiden, menneen ja nykyisen kohtaamisena. *Eletty ja muistettu tila*. Toim. Taina Syrjämaa & Janne Tunturi. Helsinki: Hakapaino Oy.

Salastie, Riitta 2002: Kontulan arkkitehtuurin arvot. *Kontula. Elämää lähiössä*. Toim. Jouko Kokkonen. Kansanelämän kuvauksia 59 SKS. Tampere: Tammer Paino Oy.

Seppä, Anita 2012: Kuvien tutkinta. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Seppänen, Janne 2011: Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Stenius, Jenny 2016: Kaiken keskellä – Nuorten aikuisten urbaani asuminen pääkaupunkiseudulla. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos.

Stenros, Anne 1992: Kesto ja järjestys. Tilarakenteen teoria. Helsinki: Yliopistopaino.

Sädevirta, Sinikka 1994: Kontulan historiasta ja rakentamisesta. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 1994:13.

Taidetta arkeen. Ehdotus valtion keinoksi edistää prosenttiperiaatetta osana julkista rakentamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:5.

<<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-202-9>>. Viitattu 12.11.2018.

Tiili, Miia-Leena 2016: Ammatillisuuden ankkuripaikat. Kinesteettinen ja kulttuurinen tieto Suomenlahden merivartiostossa. Kansatieteellinen arkisto 55. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen julkaisuja. Tallinna: Raamatutrukikoda,

Turunen, Minna 2013: Hedmanin kerroksen panodraamatapetit. Dokumentointi, vauriokartoitus ja konservointisuunnitelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Kulttuurialan yksikkö. Konservoinnin koulutusohjelma.

Uimonen, Laura 2010: Taidetta suunnitteluun. Taidehankkeet ja taidetoiveet suomalaisessa kaupunkisuunnittelussa. Aalto yliopisto. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 106. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Ulvinen, Veli-Matti 2012: Ymmärtävää sosiologiaa – fenomenologisen sosiologian näkökulma kokemuksen tutkimukseen. *Kokemuksen tutkimus III*. Toim. Liisa Kiviniemi & Kaisa Koivisto & Timo Latomaa & Milla Merilehto & Pirkko Sandelin & Teemu Suorsa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Uusikallio, Irma 2001: Arvostetut asuinsijat. Asuinalueiden arvostuksen sosiokulttuurinen analyysi 1900-luvun Helsingissä ja Tehtaankadulta etelään. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2001:8.

Vakimo, Sinikka 2010: Periaatteista eettiseen toimijuuteen – tutkimusetiikka kulttuuritutkimuksessa. *Vaeltavat metodit*. Toim. Jyrki Pöysä & Helmi Järviluoma & Sinikka Vainio. Suomen Kansantietouden Tutkijan Seuran julkaisuja. Kultaneito VIII Joensuu.

Vihinen, Pauliina 2005: Kaupunkiunelmia. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Virtanen, Noora 2017: Metsä, meri ja metro – Herttoniemen tilallisuus ja muuttuvuus asukkaiden elämänkerronnan kudelmassa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos.

Vuorinen, Jyri 1993: Estetiikan klassikoita. Helsinki: WSOY.

Ylimaula, Anna-Maija 2002: Paikka ja elämys. *Urban Adventures. Urbaanit elämysten paikat*. Toim. Anna-Maija Ylimaula. Future Home Institute publications. Oulu: Painotalo Suomenmaa.

Internet lähteet

Apolo Torresin kotisivut. <www.apolotorres.com>. Viitattu 12.12.2018.

City-lehti. <[www.city.fi/jutut/kulttuuri/Muraalien virta jatkuu - nyt vuorossa Kontula](http://www.city.fi/jutut/kulttuuri/Muraalien_virta_jatkuu_-_nyt_vuorossa_Kontula)>. Viitattu 27.11.2018.

Fintan Magee artistihaku <www.upeart.com>. Viitattu 12.12.2018.

Fintan Mageen maalaus Kontulaan <www.upeart.com>. Viitattu 12.3.2019.

Kyselytutkimuksien aika on ohi? <www.tutkimusblogi.kela.fi/arkisto>. Viitattu 21.4.2019.

Tietosuojalaki 1050/2018 – Ajantasainen lainsäädäntö <www.finlex.fi>. Viitattu 30.5.2019.

Upeart kotisivut. <www.upeart.com>. Viitattu 12.12.2018.

Uutta Helsinkiä, uutiset. <[www.hel.fi/uutiset/Helsingin Kontulaan toteutetaan valta-vien taideteosten sarja](http://www.hel.fi/uutiset/Helsingin_Kontulaan_toteutetaan_valta-vien_taideteosten_sarja)>. 2007/08/03. Viitattu 27.11.2018.

Kyselytutkimus Kontulankaari 11. seinämaalauksista

Hei!

Teen pro gradu -tutkielmaani Helsingin yliopistoon Kansatieteen oppiaineeseen. Olen kiinnostunut kuulemaan ajatuksianne sekä kokemuksianne talojenne pätyihin maalatuista seinämaalauksista. Tutkin, miten ympäristön muutokset vaikuttavat paikan kokemukseen ja minkälainen merkitys ympäristön esteettisyydellä on arjen hyvinvointiin.

Vastaukset voivat olla vapaamuotoisia, lyhyitä tai pitkiä ja niissä voi pohtia kokemuksia maalauksista sinulle tärkeistä näkökulmista. Esimerkiksi:

- Mitä pidät maalauksista?
- Miten maalaukset ovat muuttaneet ympäristöä?
- Minkälainen asuinympäristö Kontulankaari 11 on? (ennen ja jälkeen maalausten)?
- Onko jokin maalauksista erityisen koskettava/ puhutteleva/ kiinnostava?
- Mitä maalaukset sinulle kertovat?
- Onko maalauksilla ollut vaikutusta arjen hyvinvointiisi?
- Onko maalaushanke ollut tarpeellinen?
- Jos olisit voinut vaikuttaa maalausten sisältöön, niin millaisia maalauksia olisit halunnut?

Laita vastauksen alkuun **nimesi, ikäsi, sukupuoli ja kuinka kauan olet asunut osoitteessa Kontulankaari 11**. Näitä tietoja tarvitaan tutkimuksen arkistoinnissa ja analyysissa. Vastaajien nimitiedot ja muut tunnistetiedot eivät tule valmiissa tutkimuksessa esille.

Tutkimukseen voi osallistua vastaamalla kirjallisesti ja palauttamalla vastaus lähetyskuoressa alakerrassa olevaan laatikkoon, tai lähettämällä minulle sähköpostia soile.kantoluoto@helsinki.fi. Teen myös haastatteluja. Ilmoita minulle sähköpostitse tai puhelimitse, jos haluat tulla haastatelluksi, niin sovitaan haastatteluaika.

Keräämäni aineisto tallennetaan Helsingin kaupunginmuseon arkistoon mahdollista myöhempää tutkimuskäyttöä varten. Siksi pyydänkin täyttämään Helsingin kaupunginmuseon arkistointisuostumuslomakkeen ja palauttamaan sen vastauksen mukana. Muussa tapauksessa vastaukset hävitetään tämän tutkimuksen valmistuttua.

Jos sinulla on jotain kysyttävää tähän tutkimukseen liittyen, niin ota yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse.

soile.kantoluoto@helsinki.fi

puh. 0417435138

Kiitos osallistumisestasi tutkimukseeni!

Opiskelen Kansatiedettä Helsingin yliopistossa ja teen pro gradu -tutkimustani Kontulankaari 11 tehdyistä seinämaalauksista. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, minkälaisia vaikutuksia maalauksilla on ihmisten arkeen, kaupunkitilaan ja paikan kokemukseen.

Aineiston käyttö ja arkistointi

Dokumentoinnissa syntynyt aineisto (haastattelut, MP3 -äänitteet, kyselyaineisto ja valokuvat) tallennetaan Helsingin kaupunginmuseon kokoelmiin. Aineistoa voidaan käyttää museon tallennusperiaatteiden mukaisesti, esimerkiksi näyttelytoiminnassa, julkaisuissa ja tutkimuksessa. Valokuvat ovat vapaasti käytettävissä museon julkisessa tietokannassa ja niitä voidaan julkaista julkisessa tietoverkossa, mahdolliset tekijänoikeudelliset rajoitukset huomioiden. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi niiden julkaisua Kansallisessa digitaalisessa kirjastossa tai käyttöä kaupallisessa kustannustoiminnassa. Aineiston käyttäjä vastaa siitä, että aineistoa ei käytetä haastateltavaa tai hänen omaisiaan loukkaavassa tai vahingoittavassa tarkoituksessa.

Lisätietoja:

Soile Kantoluoto puh. 0417435138

soile.kantoluoto@helsinki.fi

SUOSTUMUS

Annan luvan siihen, että minua koskeva aineisto, joka kerätään dokumentoinnin yhteydessä, voidaan tallentaa nimelläni Helsingin kaupunginmuseon kokoelmiin ja sitä voidaan käyttää tässä sopimuksessa määritellyn tavoin.

Annan luvan nimitietojeni käyttöön ja julkaisuun tallennetun aineiston yhteydessä.

Kyllä ____ Ei ____

Helsingissä, _____.____.2019

Allekirjoitus ja nimen selvennys